

h-6561

K. 5790.

ПЛУЖАНИН

1-9-2-6

Б.П.

56194/10(13)

З ФІЛЬМУ „ТАРАС ТРЯСИЛО“
(за романом В. Сосюри)

1926
206 af.

1934

ЖОВТЕНЬ

ЦЕНТРАЛЬНА
= НАУКОВО-УЧБОВА =
БІБЛІОТЕКА.

ЗМІСТ

С. Пилипенко — Літературний рік (1-3); С. Божко — Хто ж такі плужани? (4-5)

Теорія й літтехніка

Ю. Савченко — Про евфонію (6-11); Думки Анрі Барбюса про мистецтво (11)

Літпрактика

Ол. Шиманський — Пригоди новеліста (12-18); М. Дукин — Колеги (19-21); Л. Айзеншток — Недруковані поезії Ів. Манжури (21); Поезії: Ол. Донченка, П. Лучанського, Савка (22)

Наш побут

А. К. — Літературна сверблячка (23-24)

Хроніка

В ЦК Плуга. На Україні. Письменницька хроніка. По СРСР. За кордоном (25-29)

Критика й бібліографія

Ів. Капустянський — Яків Качура (літпортрет) (30-31); М. Биковець — Художня література на суді у селянства (31-33); І. Руденко — Що читає на селі молодь? (33-34). Рецензії: Янека, М. Марусика, Ів. Кого, Глушенка. Список видань чл. Плуга (36)

Весела сторінка

Проф. Ямб. Новелькович — Універсальний поради́ник (як писати оповідання, вірші, статті) (37-38)

Почтова скринька

В. Стадник — Допоможіть і початкуючим. Список журналів та газет з художніми відділами (39)

В № 10 8 ілюстрацій:

На обкладинці — кадр із фільму „Тарас Трясило“; в тексті: кадр із фільму „Тарас Шевченко“ (5), Ан. Барбюс (11); Ол. Донченко (22); Барвенків. літгурток (27); Дружній шарж (В. Товстоніс) (29); Як. Качура (30); Полтавська філія Плуга (36).

ВІД РЕДАКЦІЇ:

1. Редакція залишає за собою право скорочувати статті й робити зміни редакційного характеру.
2. Рукописи мусять бути чітко написані (краще надруковані на машинці) на однім боці аркуша.
3. Передрук матеріалу із „Плужанина“ дозволяється робити при умові точного позначення джерела.
4. При цьому всім річним і $\frac{1}{2}$ річним передплатникам розсилається 1 книжка з бібліотеки „Весела книжка“.

Адреса: Харків, Пушкінська, 24. Редакція журналу „Плужанин“.

K-6561

[89:79 (05) „1926“]

ПЛУЖАНИН

ОРГАН ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМІТЕТУ СПІЛКИ СЕЛЯНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ „ПЛУГ“

№ 10 (13)

ЖОВТЕНЬ 1926 РОКУ

№ 10 (13)

ЛІТЕРАТУРНИЙ РІК

Було б може доцільніше вважати кінець і початок літературного року десь на весні, 1-го травня то-що, коли письменники після зимової праці роз'їздяться на літній спочивок, набратися свіжих вражень, коли видавництва кінчають видавати художню літературу й готуються до підручничкового сезону, коли завмирає життя літературних організацій. Ми, плужани, робимо підсумки своєї річної праці завжди 3—6 квітня, в роковини заснування нашої спілки, на нашому щорічному з'їзді — і це надзвичайно зручна для цього дата. В 1927 році на неї припадає п'ятиріччя нашої організації — наш скромний радянський ювілей, відколи з нікому невідомих юнаків почали рости революційні селянські письменники й добилися певного місця в історії культурного руху на Україні.

Але є й інша велична дата та інші могутні традиції, що перед ним гаснуть усі — дата й традиції пролетарського Жовтня. На 7-е листопада ми в радянській країні робимо загальні підсумки річної революційної праці — а серед неї і праці на літературному фронті. Що ж можемо сказати про цей минулий дев'ятий рік Жовтня?

Так само, як у загальному соціально-політичному житті росли й загострювалися класові суперечності, що відбулися навіть у запеклій внутріпартійній боротьбі серед комуністів — точилася далі розпочата злітку 1925 року так звана літературна дискусія, що в неї чималу роль відіграв і наш Плуг, обороняючи свої позиції що до шляхів розвитку культурного будівництва на Україні. З самого початку цієї дискусії проти оцінки сучасного стану, як „кризи творчості“, гасла охоче підхопленого всіма тутешніми й закордонними ворогами пролетлітератури, ми діагностували породжену Непою кризу ідеологічну, що змусила багатьох товаришів, котрі раніше вели перед в організаційно-літературному русі й претендували на свою ідеологічну й мистецьку гегемонію, — схибити з вірного шляху, втерyawши революційні перспективи й здавши частину своїх позицій перед натиском буржуазної стихії. Ми вказували, що кризи творчості нема, що кожний молодий письменник зокрема і всі разом ростуть і кваліфікуються, що книжок наших і більше й вони крашають, але цей ріст відстає від росту культурних потреб трудящих мас і задача зводиться до того, щоб гасло кваліфікації підтримати певним організаційними й матеріальними заходами, аби цей ріст письменницький прискорити і культурні „ножиці“ замкнути. Водночас твердим політичним гаслом була й лишається орієнтація на творчість робітників і селян, що стають письменниками в процесі культурного підйому трудящих мас. Розрив

з робітництвом і селянством завжди загрожує ідеологічними вивихами, ухилами, полоном з боку буржуазії.

Це ми бачили наочно на прикладі Вапліте, що гасло кваліфікації зрозуміло, як замкнуту лабораторну роботу без масової громадської в робітничих осередках, як це ставив колись Гарт і як це мусить бути в кожній організації, що називає себе пролетарською. Одірвавшись від революційної пролетарської молоді Вапліте неминуче попало в обійми правого флангу й загубило свій авторитет серед пролетарських мас. Водночас воно повело жорстоку атаку на Плуг, намагаючись його зовсім зруйнувати, як „куркулячу“ організацію — характерне сполучення, відоме з історії багатьох полемик, лівої фрази з правими ділами.

Особливо ясно виявилось це сполучення, коли полеміка перейшла на болюче для України національне питання. Проти єдино вірної марксистської теорії боротьби класових культур (звичайно в національних формах для кожної країни) виставлена була безперечно буржуазна теорія боротьби національних культур, теорія культурного самостійництва, рішуче засуджена партійною постановою в червні цього року.

Останній факт — факт втручання вищого партійного органу на Україні в літературні суперечки не можна не відзначити, як надзвичайної ваги справу. Вона показує, яким серйозним культурно-політичним чинником стали літературні явища на кону загального будівництва і якого великого значіння мусимо ми їм надавати. Це не тільки термометр, що відбиває настрої різних кол нашого суспільства, не тільки дзеркало життя, але й один із могутніх його факторів, гостре знаряддя впливу на маси.

Чи ж дав минулий рік чогось особливого для цього впливу, чи народилися твори високої художньої якості і ідеологічної сили? Ні таких не було. Спродуковані за минулий рік твори мало чим відрізняються від попередніх. Їх було трохи більше, вони були трохи кращі — та й по тому. Весь рік пішов на ідеологічні суперечки, організаційні перегруповання, — але й на нечутну кваліфікаційну працю. Наслідком її маємо лише поки що оповіщення про цілу низку повістей, романів, драм, що їх письменники виготовляли чи закінчують за цей час. З'являються вони мають у друці протягом наступного року — і це будуть реальні наслідки відбутного періоду.

Такимож наслідком можна вважати близьку появу нових журналів — Вапліте, комсомольського, руського й реорганізованого в двохтижневий із ширшим літературним відділом нашого „Плужанина“. Ще одним реальним досягненням буде відкриття в роковини смерті свого патрона — тов. Василя Блакитного Еллана (3 грудня) будинку преси в Харкові, де передбачається жвава літературно-громадська праця.

Нарешті треба відзначити організацію двох нових асоціацій — київських пролетарських письменників із тамошніх груп Гарту, Жовтня і Пуги й асоціації письменників Західної України. Стоїмо також перед неминучо-потрібною організацією групи пролетарських письменників у Харкові.

Які ж перспективи? — Енергійна й рішуча відсіч, що її дав авангард пролетаріату усім тим, хто хотів завести його на манівці й посіяти зневіру в його творчі сили, не може не відбитися і на літературному фронті. Ідеологічні ухили мусять бути вигоєні — або відійти від організаційних справ. Робітничо-селянська суспільність України мусить іти вкупі на шляху культурного будівництва з іншими народами СРСР і вкупі з товаришами в буржуазних країнах, що борються там за пролетарську культуру. Ідучи на товариське співробітництво з усіма так званими

попутниками, маємо з усією силою боротися гострим лезом марксистської критики з усіма проявами буржуазної ідеології. Рятунок від того, щоб самим не схибити, мусимо шукати в тісному єднанні з робітничо-селянськими масами і для них насамперед творити, серед них насамперед шукати нових культурно-мистецьких сил, їм насамперед допомагати вибитися й створити нові кадри пролетарських митців. Це-те, що охрещено в літдискусії „масовизмом“ й цього ми не цураємося.

На шляху такої праці перед Плугом стоїть велика загроза, як стояла вона й донині: засмітитися елементами з куркулячою ідеологією, підпасти під їхній вплив і — не виправдати свого завдання, означеного в першому параграфі нашого статуту: збирати тих селянських письменників, що визнають диктатуру пролетаріату й разом із ним ідуть творити нову пролетарську культуру. Активність заможніших верств села, деякі настрої зневіри й пригніченості в його павперизованій частині, що в свою чергу відбивається і на настроях частини сільської інтелігенції і півінтелігенції, звідки переважно походять плужани — реальні причини цієї загрози.

Але Плуг для того і створений, щоб боротися з рештками „просвітництва“ — дрібно-буржуазної ідеології як серед своїх членів, так і їхніми творчими зусиллями серед широких мас селянства. Булоб малодушністю цього не визнавати — і з тим більшою енергією працювати, що більше стає небезпека. Основний тягар боротьби звичайно лежить на плечах пролетарської частини Плуга і тих старіших його членів, що вже не раз видержали багато боїв у складній ситуації останніх років. Свідомість громадських обов'язків, що лежать на них, запорука того, що й надалі спілка розвиватиме свою роботу так, що буде вірною особницею своїх товаришів пролетарських письменників і даватиме для них нові й нові кадри вихованих у своїх лавах членів. Це ніяк не позбавляє її і самостійного значіння, як певної групи митців, що поставили своїм завданням обслуговувати художніми творами селянство в приступній для нього формі.

А для досягнення цієї мети лишається в силі поставлене нами з дня нашого заснування п'ять років тому гасло невинної упертої учоби, підвищення кваліфікації, учоби в кращих представників української, російської, європейської, всесвітньої літератури від стародавніх і до наших днів, а разом — і то насамперед — учитися в наших читачів.

Із цим гаслом вступаємо і в новий десятий рік пролетарської революції.

С. Пилипенко

Містицизм непримиримо ворожий розумові. Але з розумом ворогує не тільки той, хто переймається містицизмом. З ним ворогує також і той, хто з тієї чи іншої причини, в той чи інший спосіб, боронить помилкову ідею. І коли помилкову ідею кладуть в основу художнього твору, вона вносить в нього такі внутрішні суперечності, від яких неминуче терпить естетична гідність твору.

Г. Плеханов. Мистецтво й суспільне життя.
(Вид. Кчигоспілки. 1923. Ст. 40).

ХТО Ж ТАКІ ПЛУЖАНИ?

Ще й досі на спілку селянських письменників Плуг дехто вказує пальцями, як на „енків“, некультурну неграмотну публіку, що їй би ото волам хвосту крутити та на припічку кашу їсти, а не займатися літературними справами. Не для захисту (бо захищатися од брехні нема чого, а правду ми й самі добре бачимо), а з метою детального вивчення було нами уважно переглянуто всі анкети своїх членів поодиночі і всю організацію в цілому.

Що ж показали анкети?

З багатьох анкетних запитань ми зупинилися на 9, що, на нашу думку, найкраще виявляють лице спілки.

I. Час вступу до Плугу. Цей пакт свідчить про зріст організації та регулюванню цього зросту Центральним Комітетом Плуга. З 135¹⁾ анкет членів спілки на 1/IX 26 р., в перший рік існування Плуга (1922 р.) вступило 15 товаришів. Після 1922 р. збільшення йде що-року: 1923 року—24 тов., 1924 р.—43, і (найбільше) у 1925 р.—47 тов. Таке збільшення за останні три роки пояснюється зростом плужанської периферії (заснування філій у багатьох містах України) та певною кваліфікацією провінційальних письменників. Але це розбухання організації загрожувало збільшенням кількості за кошт якості кваліфікації письменників. Ось чому з 1925 р. ЦК Плуга встановлює серйозні вимоги для вступу в спілку, і в результаті за останній 1926 р. до спілки прийнято досі (1 вересня) лише 6 товаришів. Тепер зріст спілки йтиме лише за рахунок літературних одиниць, що вже виявили себе як бодай початкуючі письменники. Отже, як бачимо, зростає Плуг на цілком природньому ґрунті,—об'єднанні та обліку творчих сил нашої провінції, і зовсім не так огульно, як дехто хоче показати.

II. Питання про вік плужан так само не стверджує теорії наших супротивників, що характеризують Плуг, як „купку сопливеньких хлопчаків“. Дані анкет показали, що з 135 плужан є: до 20 років лише 3 тов., а далі організація по віку складається з груп: до 25 років—48 тов.,—30 р.—32, 35 р.—30, до 40 р. і старше за 40 років—21 тов.

III. Соціальне походження плужан переважно селянське. В рубриці „Хто були батьки“ показано: селяни у 90 тов., робітники—15, інтелігенти—19 та інші—(кустарі, кравці, чинбари то-що)—11.

IV. Національний склад виходить з соціального походження плужан. А саме—з 135 членів є: 126 укр., 3 руських, 3 євреї, 1 поляк, 1 білорус, 1 молдаван.

V. Чи не найбільш красномовними є дані про освіту. Після детального розгляду анкет ми прийшли до висновку, що не такі то ми не культурні, щоб за рецептами ваплітовців організовуватись в гуртки самоосвіти. З 135 плужан найменше (30 чл.) не закінчили середньої освіти. Середню освіту мають 68 тов., а вищу—37 тов.

VI. Звідси й не диво, що переважна більшість плужан або вчителює, закінчує вищі школи чи працює в редакціях провінційальних та центральних періодичних видань. До профспілки Робос належить 94 тов. Робземлісу—5, і до інших (металісти, харчосмак, шкіряків та інші)—17. Загалом організованих в профспілки плужан 116. Інші 19 припадають на військових, членів КНС та одиночок селян.

VII. До Ком. партії і комсомолу належить 42 тов.—31 спілки.

¹⁾ На 1/X 26 р. Спілка Плуг нараховує 138 членів. Ред.

VIII. Закидається ще плужанам однокісність характеру творчости—віршування. Що до цього, то для молодих письменників (як відомо ж Плуг зростав найбільше 1924—1925. р. р) це цілком закономірне явище. Більшість з письменників як раз свою кар'єру починали з віршів та на-решті й вірші не такий гріх, бо не найти зараз ні одної збірки, де б не були плужанської вірші чи пісні. Але вірші у Плуга з 135 чол. „полонили лише 58 тов. і то не цілком; в рубриці дуже часто стоїть: „починаю (це ще 24 р.) писати й прозу“. Прозаїків же „готових“ Плуг має 53 чол. Тож цими „чисто-прозаїками“ і інш. обслуговується велика кількість періодичних видань столиці та на провінції. Останній рік заявляються досить чималі прозаїчні речі.

З інших родів творчости—10 чол.—драматурги і 14 критико-публицистів. Останніх, як відомо, мало не лише в Плузі, а і по інших літер-ганізаціях як України, так всього союзу.

IX. Не може Плуг похвалитися відомими „іменами“—літвождями, що їм тісно в масовій літерганізації та які б претендували на опановування умами всього суспільства. Одначе, коли придивитися, то не мало Плуг об'єднує в собі таких письменників, що творять не один рік (ба навіть десятки років). Згідно з даними анкет—по літературному стажу 135 членів Плуга розпадаються так: т. т. із стажем до 3-х років—30, із стажем до 5 р.—53, до 10 років—27 чол. і нарешті до 20 (й більше) рок.—25 тов. Тим, хто цікавиться продукцією плужан, радимо переглянути альманах № 2 Плуг, де в кінці вміщено широкий бібліографічний покажчик плужанської творчости, доведений до квітня 1926 р.

Висновки з поданих нами даних хай роблять самі читачі. Нашим завданням було лише оживити сухі статистичні цифри і наддати їм певної системи. Цифри ж—річ уперта й красномовна.

С. Божко

З фільму „Т. Шевченко“ (Шевченко перед смертю)

ТЕОРІЯ ЛІТТЕХНІКА

ПРО ЕВФОНІЮ

В першій частині своїх заміток¹⁾ я подав цілу низку прикладів, фактів, що свідчать про існування різного роду т. зв. звукових повторів, які наскрізь проймають поетичну мову й дають право думати про значність евфоничних засобів у поезії. Там же подані так визначення, найяскравіших явищ тої звукової організації, як і основа до їх класифікації (за О. Бриком). Логічно повстає питання про рацію всіх цих явищ в поетичній мові.

Що до рації, то й немає поки що одностайної думки, бо й самі розуміння про суть поезії в різних авторів не сходяться.

Символісти, що перші звернули увагу на евфонію своїх віршів, вбачали в різних евфоничних фігурах або красу (милословність), або, будучи послідовними потєбніянцями, як на їх погляд, шукали в мелодіях звуків певного акомпаніменту, аналогічності звукового ряду до образів, до змісту. Характерно, що так поставлене питання евфонії, як взаємин до образу, до теми і тільки, ще довго не сходило зі сторінок наукової літератури чи то в розв'язанні позитивному (роботи А. Белого й інших, див. далі), чи то в розв'язанні негативному (опоязівці).

Широкий інтерес викликають роботи формалістів-опоязівців, що проти приниження ролі звуків виставили теорію значіння звуків у поетичній мові, теорію самостійної їх самоцінності²⁾.

Звуки мови в вірші існують без ніякого зв'язку з образом і мають самостійну мовну функцію — такі висновки опоязівців. Стаття О. Бріка³⁾ підводить остаточні підсумки шуканням опоязівців — „Хоч як дивитися на взаємини образу й звука, безперечне одно: звуки, сузвуччя не евфоничний додаток лише, а наслідок самостійного поетичного прагнення. Інструментовка поетичної мови не вичерпується зовнішніми прийомами милословності, а єсть в цілому складний продукт взаємин загальних законів милословності (підкреслення моє. Ю. С.), рима, алітерації й інш. лише зовнішній прояв, окремий випадок основних евфоничних законів“⁴⁾. Таким чином існують певні математично-абстрактні закони евфоничних побудовань, що можуть бути виявлені в поезії, так само, як маємо ми це в музиці.

Такі висновки формалістів становлять, власне кажучи, перший більш менш обґрунтований послідовно принцип формального розподілу звукових повторів⁵⁾.

Проте, такі висновки опоязівців не змогли заступити інших теорій, що головну ролю евфоничних прийомів вбачають, все-ж таки, у виразності поетичної мови. Таким чином другий принцип розподілу звукових повторів стоїть знов таки в царині взаємин моментів тематичних

¹⁾ Див. „Плужанин“ № 8 — 9 за 1926.

²⁾ Головні роботи з цієї доби опоязівців надруковані в зб. „Поетика“ 1919. Ленг. Тут уміщені роботи Шкловського, Якубинського, О. Бріка, Поліванова.

³⁾ О. Брик. Звуковые повторы, сб. Поетика Опояз. 1919. Ленгр., стор. 58.

⁴⁾ О. Брик. Там же, стор. 61.

⁵⁾ Конкретизація цього принципу власне й подана в першій частині цих заміток. Але метод класифікації, як дуже зручний, увійшов взагалі в науку про літературу й я вважав за потрібне подати його докладно.

й евфоничних. Отже не міг не позначитися вплив теорій формалістів на думках авторів цієї другої течії, і через те ми маємо характерні явища невтриманості, неповної послідовності, що різко впадає в око особливо в популярних поетиках Шенгелі (Практическое стиховедение, М. 1923), Якубського (Наука віршування, К. 1922), Загула (Поетика, К. 1923), Гаєвського (Теорія поезії, ДВУ, 1923). Не минають цього й теоретичні статті, а також і спроби теорій науки про літературу Григор'єва (Введение в поэтику М. 1924), а надто Томашевського (Теория литературы. Ангр. 1925).

Майже в кожній цій роботі говориться так про милозвучність „приємну для слуха“⁶⁾, про естетичну насолоду від „гармонійного сполучення звуків“⁷⁾, як і про властивість звуків „промовляти до уяви й емоції людини“⁸⁾, підкреслювати сенс і т. д. не зупиняючись докладно на моментах милозвучності, що, здебільшого, сходять на загальні закони милозвучності мови, але з зауваженнями що, мовляв, коли то буває потрібно й немилозвучність є потрібна. Спиняюся лише на основних моментах милозвучності, як вони накреслені в найгрунтовніших роботах. І тоді доведеться одзначити думки Томашевського⁹⁾, що в цій частині, власне, наближаються до поглядів інших формалістів: в поетів інколи єсть потяг безпосередньо до звучання, поет тоді дбає додержувати законів милозвучності, уникає збігів голосних, приголосних, дбає за вимовляльну (артикуляційну) милозвучність. А щоб змінити, зробити відчутнішою милозвучність, вживає повторів, наслідком чого й маємо всі ті складні конфігурації повторів, що їх установив О. Брік. Зокрема слід відзначити явища звукових асоціацій, коли, приміром, епітети, інші тропи будуються за принципами чисто звукових аналогій.

Напр.: **вороний вітер.** (Тичина — С. Кл.).

хмар - хмарова ріка (Тичина — Віт. з Укр. 34 стор.).

Зникнуть злидні й злед (Теж - Фуга 80 ст.).

Тут, як бачимо, слова зв'язані подібністю однакових звуків. Більш послідовно розроблена друга частина — про виразність поетичної мови. Радія звукової організації мови полягає в тих числених асоціаціях, що їх викликають звуки.

І перше, що впадає в око, це т. зв. звуконаслідування, або ономапоетичність, себ-то властивість звуків зовнішньою стороною характеризувати якусь річ чи дію за законами звукових асоціацій. Тут доводиться розрізняти ономапоетичність окремих слів від звукопереймання цілих виразів. Ономапоетичність слів виходить з тої думки, що всі слова, утворюючись колись, були звукопослідовні. Так — грім гуркоче, струмок дзюркотить, шелест хвилі і т. д. мають в собі наслідування звуків природи. Але тут, як справедливо зазначають формалісти, є недоречності. Перш за все, наслідування звуків природи власне неможливе й передається завжди суб'єктивно — так в різних мовах маємо різні звуки для означення одного явища — українське грім, латинське Tontus, німецьке — Donner.

По-друге, звуконаслідовних слів в нашій мові тепер маємо дуже мало, бо ми вже остаточно загубили свідомість того чи іншого звуконаслідування в словах, які так давно вже виникли. Отже ця захована ономапоетичність при певному повторенні, в певних сполученнях, виразах,

⁶⁾ Якубський. Наука віршування, стор. 82 і далі.

⁷⁾ Гаєвський. Теорія поезії. Вид. 2, стор. 38.

⁸⁾ Загул. Поетика, стор. 131.

⁹⁾ Висловлені іменно в теорії літератури.

може протекти, вставати яскравіші, відновляти свою свіжість, впливаючи більш чи менш свідомо для нас. Коли ми маємо конденсацію звукових повторів, що має за завдання писати про щось звуками, то й одержуємо ономапоетичність мови, що в деяких авторів набрала спеціальної назви звукопису.

Звукопис буває: 1) прямий і 2) кружний.

1) Прямий звукопис це такий, коли звуки слова відповідають дії якогось явища, при чому назва цієї дії чи явища або має елементи звуконаслідування, або й ні, не має їх. Тоді маємо ряд слів, що своїм звуковим складом, не визначаючи назвою самої дії, проте вказують на цю назву. Тоді звукова ідея наче розподіляється по цьому ряду слів.

Напр.: Боса осінь сіно косить (А. Дикий). Лише слово „косить“ має звуки **к-о-с**, що зв'язані з самою дією косьби, але звукові повтори в інших словах, що з дією не зв'язані зовсім,—

боса осінь сіно

зміцнюють вражіння.

Іноді то й зовсім немає слова звуконаслідовного, але звукові повтори дають звукопис.

Наприклад: шелест осоки в Шевченка:

Хто се, хто се по сім боці
Рве на собі коси?

де окремі слова самі по собі (хто, се, по, сім, боці і т. д.) не означають шелесту, але в сполученні вражіння того шелесту дають.

2) Кружний звукопис.

Переходячи до звукопису кружного, доводиться одзначити те, що взагалі звукопис прямий дуже обмежений, бо потребує, як ми бачили, асоціацій з явищами лише звуковими, а звукові явища не охоплюють же всього багатства явищ нашого життя. Тому звукопис кружний, або виразність поетичної мови через асоціації звуків з іншими рядами — моторовими, кольоровими і т. д., є значно багатший, але разом із тим і суб'єктивніший через саму суть цих асоціацій.

Сприймаючи якийсь звук, ми одержуємо й певне емоційне оформлення цих звуків, що зв'язується з звуками через велику силу різноманітних асоціацій. Вже з словами емоціональними по своїй суті, як стогін, милий, ніжний, зв'язується в нас уявлення, що звуки, які входять у склад цих слів, мають своє значіння — „о“ це стогін, „і“, „й“ — це милі, ніжні звуки. Звуки високого тембру, грубі, зв'язуються з поняттями високого, грубого. Енергія вимови якогось звуку „р“ зв'язується з енергією „роботи“, трудність вимови сполучення „стр“ зв'язується з важкими, трудними переживаннями слово „страхиття“: сила звукових ефектів зв'язується з силою якихось явищ і т. д.

Візьмемо слово „лелія“ — де звук „і“ наче малює її ніжність, її колір. Таке уявлення про звук „і“ зв'язується асоціативно з словом „лелія“, що означає „річ ніжну“, білу кольором й надає загальне наче значіння цьому звукові.

З таких асоціацій повстають явища т. зв. синестезії звуків, коли сполучаються вражіння з двох органів чуття, напр.: зору й слуху, тоді маємо т. зв. офарблення звуків (рембо), коли звук, напр., „а“ здається чорним, „е“ — білим, „і“ — червоним, „у“ — зеленим, „о“ — синім і т. д.

Поширюючи далі ці асоціації, можемо знайти асоціації артикуляційного характеру, коли для виразу призирства вживаємо рух органів мови

зв'язаний з мімікою цієї емоції в слові „фу“. Або ще приклад, що його наводить Навроцький: „тилиснуть“, „схлиздить“, слова, які потребують артикуляції, близької до порухів горла та інших органів носової та ротової ями, тоді, коли проводять ножем по горляці¹⁰⁾. Такі випадки, коли звуки вживаються, як еквівалент виразу, як щось рівнозначне слову, що визиває явище, іноді звуться звуковою метафорою¹¹⁾.

Таким чином, всі описані явища звукопису дають певну „символіку“ звуків, символіку, що проти неї так завзято змагаються формалісти. Ясна річ, роблячи поетичну мову виразнішою, всі ці засоби разом із тим не вкладаються в прості тлумачення, бо відганяють часто суб'єктивізмом, як це яскраво можна бачити хоч би в зазначеному вище офарбленні звуків рембо. Потрібний обережний добір асоціацій загальних своїм значінням. Роля ж всіх конфігурацій звукових повторів сходиться на те, щоб „шляхом нагромадження однакових звуків, разом із зв'язаними з ними відчуттями однакового характеру, ці відчуття зміцнити й виявити, як яскравий образ звукової символіки¹²⁾.

От у чому полягає сенс звукової організації мови на думку представників цієї течії. Бачимо, що їх теорія є компромісовою, бо факт певного формального розподілу вимагає визнавати щось інше як тільки сенс. Характерною є будова понять про евфонію Зунделовича — що визначаючи терміном „евфонія“ загальне поняття про звукову будову поетичної мови, розподіляє цю частину поетики на такі розділи: а) звукові повтори, себ-то абстрактні схеми можливих звукових фігур, б) словесна інструментовка — конкретна комбінація цих фігур для утворення певного малюнка, звукового завдання без ніякого значіння (без зв'язку з темами), с) звукопис, себ-то мальовничість звуків „живописание“, що ґрунтується так на звуконаслідуванні, як і на інших асоціаціях не звукових рядів із звуковими¹³⁾. В цих означеннях яскраво відбився підсумок робіт у царині евфонії, що його можна схарактеризувати, як вирішення питань евфонії в площі взаємин з образністю, з темою чи то позитивне, чи то негативне (послідовність опоязівців).

Але дальніший розвиток науки про літературу накреслив трохи інший шлях і в частині поетики - евфонії. Маємо низку праць, головним чином, представників формального методу, „що послідовно розвиваючись внесли ряд корективів у методи дослідження літературних явищ. Може висновки цих теоретиків не завжди вірні, але вірний той шлях, той метод, що його вони поставили в науці про літературу. Я маю на увазі вивчення елементів літературної форми не ізольовано, як це було досі (тема — евфонія, тема — ритм, тема — мелодика і т. д.), а в сукупності всіх чинників форми, в конструкції їх. І теорія про звуки т. ч. увійшли в загальну систему поетики.

Можна накреслити два шляхи що до розв'язання цього. Перший послідовний розвиток теорій крайніх формалістів, що висловлені в роботах Ейхенбаума, Якобсона, Томашевського й Тинянова.

Ця течія доходить до думки про поняття віршової мови, як особливої форми поетичної мови, що цілком бере участь в утворенні вірша¹⁴⁾.

Виставляється поняття про єдиний фактор компонент цілої поетичної будови. Коли на думку Ейхенбаума в 1922 р. (видання „Мелодика

¹⁰⁾ Навроцький. Мова та поезія. К. 1925 ст. 153.

¹¹⁾ Томашевский. Теория литературы. Лнгр. 1925, ст. 67.

¹²⁾ Навроцький. Там же ст. 152.

¹³⁾ Литературная энциклопедия, М. Лнгр. 1925. Статті: Евфонія, звукопис, словесна інструментовка.

¹⁴⁾ Ейхенбаум. Теорія формального методу (Червоний Шлях. 1926. № 7 — 8).

вірша“) таким фактором є мелодично-синтактичні фігури, то для Томашевського таким фактором стає теорія ритму, як реальної форми звучання, що здійснюється в різних сторонах звуку, так що маємо або ритм акцентно-метричний, або інтонаційно-мелодійний, або нарешті ритм гармонійний¹⁵⁾. Останній полягає в тому, що на ритмічно важливі місця припадають звукові повтори, зокрема асонанси (т. зв. гармонія голосних):

Напр: З кохання плакав, я ридав.

Можуть бути різноманітні конфігурації. Звідси, на думку Томашевського, питання евфонії вкладається в питання ритму. Послідовний розвиток формалізму доходить до нових корективів, до нової крайности. Якобсон¹⁶⁾, а надто останній виразник досягнень формального методу—Ю. Тинянов¹⁷⁾ (за свідченням Ейхенбаума¹⁸⁾) висувають поняття організованого насильства віршовою форми над мовою, що її ритм, як головний компонент віршової конструкції, деформує через свої складові чинники. До чинників такого ритму належать і явища того, що зветься евфонією“ (терміни евфонія, інструментовка Тинянов вважає за невдалі), через неї ритм деформує семантику¹⁹⁾ слова, викликає інші ознаки крім головного змісту, в слові і в цьому полягає її роль. До таких висновків заходять послідовні формалісти.

До другої течії належить Жирмунський, що в своїх роботах²⁰⁾ говорить про існування вищого композиційного закону, що впорядковує кількісні моменти звуків (ритм); рух цього закону йде і далі, захоплюючи ритмом і якісні сторони звучання (евфонія) й через те утворюється повторність цих моментів звучання—утворюються звукові повтори, літерації, асонанси й нарешті рима, що має навіть особливе метричне значіння²¹⁾. Для Жирмунського повстає обов'язкова обумовленість всіх елементів форми певним завданням.

Таким чином теорія евфонії, розподілу сузвуч ув'язалась з ритмом в той чи інший спосіб. Це становить третій принцип, підход до звукової організації мови.

От у такий спосіб поставлені питання евфонії. Ці замітки мої, розглядаючи питання евфонії на погляд різних авторів, не потребують необгрунтованих висновків, на інш. же—чи спроможемося при теперішньому стані науки про літературу.

Замість висновку—побажання, побажання одного з сучасних критиків формального методу:

„Художній твір є певна конструкція, створена за певними принципами. Аналіз мусить викрити, як саме створена ця система, як щось індивідуальне й своєрідне.

Тому то заглиблюючись в розгляд найдрібніших елементів форми, не можна спускати з ока ціле, не можна не вияснювати значіння цієї дрібнички в загально телеологічний²²⁾ конструкції. Незрозумілість й без-

¹⁵⁾ Томашевский. Русское стихосложение. Птб. 1923. вид. Academia. Його-ж. Проблема стихотворного ритма... Литературная мысль 1923.

¹⁶⁾ Якобсон. О чешском стихе 1923. Г. И. РСФСР.

¹⁷⁾ Тинянов. Проблема стихотворного языка. Лгр. 1924...

¹⁸⁾ Ейхенбаум. Теория формального метода. Червоний Шлях 1926 № 7—8.

¹⁹⁾ Семантика—Зміст слова, його значіння.

²⁰⁾ Жирмунский. Композиция лирических стихотворений. Опояз 1921.

Його-ж Введение в метрику... 1925.

... 1923.

²¹⁾ І через те риму вивчають, як факт евфонічний і як факт метричний.

²²⁾ Телеологічний—доцільний, виправданий певною цілевою установкою, завданням твору.

цільне вираховування шелестівок і голосних без орієнтації на твір, як на естетичне ціле — чим захоплюються деякі дослідувачі, не може дати позитивних наслідків, за винятком хіба де яких спостережень над мовою, що нею написано твір". (А. Шамрай. Формальний метод у літературі. Червоний Шлях 1926. № 7—8 ст. 266).

Ю. Савченко

Прим. В першій частині моїх заміток („Плужанин“ № 8—9) трапилось кілька друкарських помилок. Найголовніші з них: на ст. 5 надруковано „Збіги приголосних (т. зв. hiatus)“ треба: „збіги голосних...“; на ст. 8 надруковано: „2) алітерацію (сузвуччя нажимного...)“ треба: „... сузвуччя нажимних“; там же надруковано: „у римі винами — домовинами маємо асонанс „а“ — треба: асонанс „и“; внизу в примітці 9 надруковано: „відповідно (див. прим. 1) сузвуччя ненаголошених приголосних“ треба: „... (див. прим. 8) сузвуччя ненаголошених голосних“. Інші помилки в прикладах зрозумілі з тексту.

Ю. С.

ДУМКИ АНРІ БАРБЮСА ПРО МИСТЕЦТВО

Чи може бути пролетарське мистецтво самоцінне, чи може воно зректися всіх духовних цінностей, що створені до нашого часу? Ні, таке розуміння надто зпрошене, воно подібне до тих перетворників, що намагаються змінити світ, відкидаючи всі досягнення промислового прогресу, що зібрані капіталізмом і уявляють з себе величезну вартість.

Відродження мистецтва мусить мати завданням, з точки зору пролетаріату, зпрошення форми і змісту, але не виховання неvigласів.

Буржуазна культура засмітила все наше життя, але тим часом криє в собі і величезні багатства. Ми повинні підібрати їх, пристосувати до наших потреб, використати всі досягнення старих шкіл, що існують уже століття.

Теорія „мистецтва для мистецтва“ робить його нежиттєвим, а письменника і артиста — акробатом, що фіглярє в уявному циркові. На жаль, навіть в наші дні подібні фіглярювання мають успіх. Величезну роль нарешті в подібній постанові справи має сучасна наука. Вона не являється для нас теж чимсь самоцінним, відокремленим від иншого життя, від літератури, малярства, музики і сценичного мистецтва. Вона відбиває позитивний бік мистецтва і дозволяє охопити все в цілому.

Із статті А. Барбюса в газ. „Юманіте“ (орган франц. компартії).

Анрі Барбюс — відомий сучасний французький пролетарський письменник, що особливо уславився своїм антимілітаристичними виступами і високо — художніми творами з епохи імперіалістичної війни. Українською мовою єсть переклад його оповідань „Хрест“ (Книгоспілка, 1926).

Барбюс був одним з основоположників пролетарської письменницької групи „Клярте“.

Ред.

Анрі Барбюс

ЛІТ ПРАКТИКА

О. Шиманський

ПРИГОДИ НОВЕЛІСТА

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ

Редактор (між іншим не Карк) у відчаю махає руками:

— Але ж бо прошу, — доводю я йому: — Тут лише сімнадцять невеличких зарисовок з могого альбому горожанської війни... Це ж так небагато — всього аркушів на сімнадцять друку... Я хочу назвати цю книжечку „Сімнадцять етюдів“...

— Сімнадцять аркушів? — Редактор схоплюється й знову сідає. — Сімнадцять аркушів? — мимрить сам собі під ніс. — І ви сподіваєтеся найти видавництво, що підніме вашу книгу? — Питає він мене. — І взагалі чи маю я надію, що її хто-будь читатиме?

Це ображає мене:

— Не забувайте, що я письменник народжений з черева революції, і всі сили мушу присвятити їй... Революція — це, гм... розумієте, це така... гм... це така... кхи, кхи... Ну, ви розумієте мене?

— Я вас прекрасно розумію. Але ж бо й ви зрозумійте вимоги часу. Читач вже давно втомився від річок крові й безлічі страхіття, що ви, письменники, підносите йому. Дайте ж нарешті йому щось сьогоднішнє, сучасне...

Але я ще гостро відчуваю образу й тому перебиваю його:

— Ні, ви ж зрозумійте, що революція і героїчна боротьби пролетаріату майже не відображена в мистецтві... І хто дає вам право думати, що це покликаний зробити не я?...

Редактор простягає мені цигарницю й заспокоює мене. Сумніви його розвіяно. Він прекрасно розуміє й співчуває мені. Це я угадую з його розгублених поглядів, які він кидає на гори списаного паперу — мої рукописи... Потім він каже до мене:

— Все це чудесно. От біда тільки, що літературні новини з великим запізненням доходять до Прилукув та Кобеляк...

— Мати пречиста! — скрикую я. — Кобеляки — це традиційне тавро на паростках молоді революційної літератури. Але хай шановний т. редактор не помиляється, — я прибув зовсім не з Кобеляк, а з відомого історичного міста Гумани... Так, так, з міста Гумани...

Редактор перепрошує мене. Ні, він і не думав, що я з Кобеляк... А як же! Хіба не видно по людині? По хвилі він каже мені:

— Дорогий юначе! Ось послушайте мене, що казатиму. Кожен з вас, початкуючих письменників, неодмінно починає з горожанської війни. Ви малюєте нам огидних бандитських отаманів і героїчних кордонних комисарів й неодмінно закінчуєте Інтернаціоналом. І це не дарма — це далина часу. Ну-да...

Він одкашлюється й хвилину думає.

— Так. Але що було хороше й читабельне на 22 — 23 рік — те зараз макулатура... ми, як видавці, мусимо рахуватися з вимогами ринку — а ринок регулюють потреби читацьких мас...

Редактор затягується цигаркою. Я безнадійно слухаю його далі:

— Так отже, дорогий юначе — вимоги читацьких мас зараз дуже й дуже змінилися. — Читач жадає зараз чогось такого, гм... Знаєте

такого, щоб дало йому естетичну насолоду і розвагу. Читач вимагає творів, читаючи які він міг би спочити...

— Ні, це вже занадто! — скрикую. — По вашому виходить: раз ситому рантьє по обіді потрібні бісквіти — то Револуція й героїчна боротьба пролетаріату мусить залишитися неоспіваною?

— Почекайте бо. Ви занадто гарячий. Треба спокійніше ставитися до таких серйозних проблем... Пробачте, я хотів би знати ваш напрямок — ви за Європу чи Просвіту?

Я мовчки низую плечима.

— Ну, в сучасній літдискусії ви за кого стоїте? За Хвильового чи Пилипенка?

Я відповів, що стою сам за себе.

— Ага, ну і чудесно. Це показує, що ви людина самостійна і робить вам честь...

— Може ви проглянете мої рукописи? — пропоную я йому.

Але редактор вже захопився. Очевидно він поставив собі ціллю заігтувати мене. Я спостерігаю, як він смакує власну промову:

— Заждіть бо. Я можу навіть порадити вам прекрасний сюжет. Приміром — молодий хлопець. Закінчує партійну школу. Іде працювати на село. Там він викриває цілу „димовщину“. Цілком сучасне... Або ще краще; приїздить в Есесер шпик. Припустимо Польського Генерального Штабу. Тут він закохується в робфаківку - комсомолку...

Редактор в екстазі — тільки я вже не слухаю його. Мене гризе думка, що мої „17 етюдів“ з альбому горожанської війни непридатні до друку.

— Може ви перечитаєте мої рукописи і тоді дасте відповідь? — кажу я.

Редактор боязно оглядає гору списаного паперу й одмовляє:

— Добре, тоді я віддам їх на рецензію... А чому б вам не спробувати написати романа? На романи зараз величезний попит.

Це ображає мене. Твори гідні безсмертя віддати на рецензію якось канцеляристі? Я встаю і кажу:

— Ні, краще не треба. Дуже жалкую...

— І головне, дорогий юначе, — знову перебиває мене редактор — коли опрацьовуватиме певний сюжет — дбайте, щоб певна мораль була. Розумієте — певна мораль.

Я одчиняю двері. Майже в дверях редактор бере мене за плече:

— Ви здається т. Зет? Так, так... Я чув про вас. Ви обіцяєте щось створити. Ви, здається, пишете пересічно новелі? А чому б вам і справді не спробувати написати роман?

Редактор дивиться на мене чекаючи. Я мовчу. Тоді він додає:

— А може у вас скрута? То можу виписати вам невеличкий авансик?

Це мене доконало вкрай. Ця хитра бестія бачить, що не заігтував мене і думає купити де-кількома червінцями?

— Ні, красенько дякую, — відмовляю я. — Видавництво ІКС обіцяло виплатити мені готівкою за мої новелі... Прощайте!

— Всього кращого. Так не забудьте ж! Глядіть, щоб була певна мораль, — кричить він мені в двері.

Розлютований я виходжу на вулицю шумного майже цілком європейського міста. Пішоходами невинно сотаються сюди й туди люди. Скоро я гублюся в цій шумній людській потоку і мене поволі опановує хороший настрій.

Безцільно спиняються біля посудової крамниці Церобкоопу. З вітрини на мене дивиться ціла колекція кухлів — більші, менші, зовсім малі.

Я дивлюся на них довгий час і ці кухлі поволеньки зводять мої думки в один напружений фокус. Я примружую очі — і мертвий метал оживає. Мені здається, що всі очі кухлики й кухлята простягають до мене руки й сміються...

І зненацька нова думка освітлює мій мозок.

— Я мушу написати новий оригінальний твір. Я назву його „Золотий кухоль“. Так, так не инакше — тільки „Золотий кухоль“.

Я майже біжу вулицею і розмахую руками. Це звертає на мене увагу прохожих, та мені байдуже. Я зараз творю. Я обмірковую новий сюжет. Приміром: два нерозлучних друзі дитинства, зустрічаються на станції Знаменка. Один махновець, другий комунар. Діється восени дев'ятнадцятого... В середину дії треба вкратити „Золотий кухоль“ — як інтригу і далі спланувати дію так, що коли комунар з розмови дізнається про історію „Золотого кухля“, пограбованого в забитій єврейській родині, сумління його не витримує — він виймає револьвера і стріляє другому в серце. Нікуди інше — тільки в серце. Це буде досить сильний фінал...

В цю хвилину я пригадую розмову з редактором і піднесення мое падає...

— Ні, ні! Не це. Це дуже застарілий сюжет. Треба надумати щось сучасне, побутове... І крім того, щось таке оригінальне...

Я повертаю в глухий завулок й прохожу повз браму „Дівичого монастиря“.

Треба брати сюжети оригінальні — це найперше, — кажу я сам до себе. От, приміром, хоча б і монастир — здається після Коцюбинського „У грішний світ“ — ніхто не порушував цієї теми? Ні, здається є щось у Хвильового в „Чумаківській комуні“?

— Ідея! — кричу я.

Новий оригінальний сюжет родиться в моїй голові. Я іду вулицею й обмірковую його.

Де-кілька років тому у черниці постриглася княжна. У неї на війні вбили нареченого. Княжна порішила присвятити життя своє молитв і богів. Але вона молода й хороша. Що ночі їй увижаються привабливі картини — сатана-баламут нашептує їй у вуха різні звабливі речі... Молоді дівочі перса горять огнем бажання... Тут одної грозової осінньої ночі в монастир забивається подорожній, що заблудився — юнак агітатор — напередодні Жовтневих Свят... Він бере княжну в „індивідуальну обробку“. Можна зробити між ними амури, а потім, щоб вийти сухим із води — можна розв'язку дати приблизно таку — ну, скажемо, він прокинувся і сказав: „ах, так це був тільки сон?“ Ну та кінець неважно — головне сюжет. Твірець можна назвати „За монастирською брамою“. Хіба ж не цікаво нашому радянському читачеві зазирнути, що діється за брамою „Дівичого монастиря“?

Я весело сплескую в долоні і біжу по вулиці. Я весь охоплений творчим екстазом. На повороті я налітаю на якусь поважну даму і збиваю в неї з голови шляпу.

— Він божевільний! — чую я вслід за собою.

— Говори, говори, — думаю я. Коли я проходжу повз книгарню „Книгоспілки“, з вітрини кидається мені у вічі назва книжки: „Любов і...“

Я зупиняюся і дочитую „Любов і дим“. І. Дніпровський.

— Ха! Ось так Америка! Раз любов — значить горіння. А де є горіння — там є не лише дим, а страшне полум'я. Цю аксіому найелементарніша фізика скаже. От приміром як би...

Я стою біля вітрини й обмірковую. Скажемо — любов. Це буде теза. Треба найти відповідну антитезу. Хоча любов — тема давня як світ,

оспівана на всі лади всіма поетами, починаючи від прадревнього співця Єгипту різбяр Яеля і до розхрістаного Сосюри наших днів...

— Еврика! — скрикую я. — Я назву свій твір: „Любов і ненависть“. Іменно любов і іменно ненависть. Я дивуюся, як я раніше до цього не додумався. Мені пригадується розмова з редактором. Ага! Так. Так... От і прекрасно.

... Приїжджає в Есесер з - за кордону шпик. Він з'являється на конспіративну квартиру, де чекає його кохана — товариш по роботі Іра... Вони змовляються, як викрасти таємні плани з штабу військової округи"... Шпика я назву Гендриком. Так, так, не інакше тільки Гендриком. Гендрик шалено кохає Іру. Це теза — любов. Через деякий час Гендрик заходить до Іри і застає, як вона сама віддається другому мужчині. Любов перетворюється в ненависть. Це — антитеза. Він іде в Гепеу і все викриває... Під час арешту Іри Гендрика убивають...

— Так: і певна мораль є і цікава фабула. Треба тільки уміючи обробити її з боку художнього — заплутати інтригу — додати де-кілька трюків... Хай живе!

Я весело вбігаю в браму Університетського Гаю. На зустріч мені йде юрба робфаківок. Одна з них дуже мені подобається. Я даю їй в дар свої сірі очі і взамін беру карі...

— Тю-тю-тю, стій! — кричу я сам до себе. — Це-ж плагіят. Ну-да: це ж у Коцюбинського є такий вислів... Ага, ну-да,—це ж герой „Дебюту“ після роману з панною Анелькою каже: „На прощання я дістаю від неї в дар сірі очі, а їй даю чорні — ми розстаємося...“

Мене проймає холодний піт — нічого в світі не боюся так, як запозичування...

Хоча я міг би сказати у своє виправдання, що і в мене сірі очі, а в тої робфаківки — чорні, але це справи не мінняє. Воно ще скажемо, півбідилиха, коли цей обмін сірих очей на карі — так собі невинно й скінчиться. Ну, а оце як після цього доведеться сплачувати „аліменти“? Ні, краще обмежуватися простішими літературними прийомами...

Я простую далі. Ага, ота поважна дама обізвала мене божевільним? Хіба ж божевільний може бути таким спостережливим? Ні, мені надзвичайно приємно почувати себе таким спостережливим. Без жартів. Наприклад — якось інстинктивно спостеріг я, що брама Гаю мусить бути отут — хоч сам не був у ньому звіку. Потім я прекрасно бачу, що он на крайній лавочці сидить пара закоханих. Я також бачу, що в неї, на її розкішній шовковій блузі продраний лікоть. І я навіть знаю, що вона одягла її не тому, що немає цілої — а тому, що це зараз оригінально і модно. На розкішній блузі вище ліктя зумисне зробити дірочку... О, ці жінки чорта круг себе окружать!

Потім я спостерігаю, як падає на клумби пожовклий каштановий лист. Мені навіть спадає на думку:

Одлітає серпень золотистий
облітає пишний літоцвіт...

Ага — „літоцвіт“! Це нове оригінальне слово. Воно визначає цвіт літа. Безумовно, я автор цього новотвору. Треба написати вірша облітаючому літові і назвати його „Літоцвіт“.

— О! Хіба у божевільного можуть бути такі логичні до неможливості думки?

Від самоповаги до себе, на мене знаходить молитовний настрій... сідаю на лавочку і думаю далі.

В цю мить біля мене проходить дівчина. Очі наші зустрічаються і ми пильно й довго дивимось одне на одного. Я спалахую і схоплююся. У неї глибокі, як озеро, сині очі. Біля брами дівчина ще раз оглядається і здається привітно мені усміхається.

Раптом мене пронизує нова думка:

— Матінко моя! — кричу я. А що, як напишу я роман і назву його „Дівчина з синіми очима“? Хто знає, чи не піднесе він мене з невідомого нікому новеліста на Парнас і не уквітчає чоло моє лавровим вінком? І хто знає чи зустріч із цією синьоокою дівчиною не є цікава зав'язка до мого роману?

— Вперед! — командую я і йду навздогін за дівчиною. Вона сідає в трамвай ч. 3. Я сідаю в трамвай ч. 6 і мчуся навздогін.

Біля мосту „12 Термідора“ — дівчина скакує.

Пройшовши трохи вона звертає на Бульварну і спиняється біля двохповерхового будинку. Одчинивши хвіртку дівчина ще раз оглядається і знову привітно усміхається до мене. Хвіртка зачиняється, а я ще довго стою і дивлюся їй услід. За хвилю фіранка крайнього вікна над ганочком одхиляється і я ще раз бачу сині, глибокі, як озеро Байкал, очі — і теплу, щось обіцяючи, посмішку.

Я запминаю чергу будинку — 36 і повертаю назад. В голові у мене росте натхнення рішення написати роман „Дівчина з синіми очима“.

РОЗДІЛ ДРУГИЙ

Я рішив, що її необмінно зовуть Діною.

Ніяк не інакше, а тільки Діною. Правда, можна було б літеру „н“ замінити на літеру „в“. Тоді вийшло б „Діва“. Тільки я заздалегідь кажу, що не ім'я красить людину, а навпаки. Завжди так буває, що жінщина, котра має чудесне дивне ім'я — сама некрасива, нецікава. І тому я рішаю, що мою незнайому звуть Діною.

Щодня я декілька раз без жодної потреби прохожаюся по Бульварній. І завжди так буває, що як тільки я рівняюся із заповідним віконечком, рожева фіранка одхиляється і я дістаю в дар сині очі і щось обіцяючи теплу усмішку...

Потім я їду до Університетського Гаю, знахожу затишний куточок, сідаю й обмірковую перший розділ свого роману. Я думаю про Діну і, хоча я з нею ще не перекинувся жодним словом, вона мені здається давно знайомою і безконечно рідною.

Діставши зошита я починаю писати. Думки у мене такі ясні. Слова самі просяться на папір. Я пишу довгий час уперто і старанно. В наслідок роботи на колінах у мене сторінок дванадцять писаного матеріалу.

По хвилі я перечитую написане. Мені кидається в вічі, що я надуживаю висловом „мати пречиста“. Читач ще може подумати, що я, письменник Революції — людина релігійна. Але мені цей вислів надвичайно подобається. Ним якимось сильніше можна висловити своє почуття. В нього я хочу втілити взагалі прообраз матери. Колись я напишу твір і присвячу його великій страдницьі роду людського — пречистій жінці-матері. Потім я зауважую, що у мене не дуже виразно проглядає мораль — це найперше! — згадую я слова редактора.

Я пробую знову зосередитися — але настрої падає. Писати далі не можу. Мені бракує фактичного матеріалу.

— Мені конче треба зазнайомитися з нею, — кажу я. Навіть зав'язати справжній роман. Інакше з чим я піду до редактора і чим доведу йому, що я вартий далеко більшої уваги, а ніж аванс в декілька червінців?

З твердим рішенням я встаю, ховаю в кешеню зошита і йду на Бульварну. Повільно наближаюся до будинку ч. 36. Од моєї уваги не укривається що найменша деталь. Он на пішоходи напроти будинку ч. 36 розкинувся і смачно дрімає на сонці чийсь цуцик. Через відчинене вікно нижнього поверху видко, як накривають стіл до обіду. Служниця вносить велику вазу зі стравою й обережно ставить її на стіл. Але максимум уваги я переношу за крайне вікно, що над ганочком.

І раптом рожева фіранка одхиляється і я так ясно бачу у вікні знайому милу постать. Вона — ой, мати пречиста!.. Вона притуляє свої ніжні пальчики до губ і шле мені поцілунок.

Я ледве не падаю від щастя. Я просто не вірю — невже вона послала мені поцілунок? Далі я пробую упевнити себе, що це ж цілком логічно: очевидно дівчина любить... А раз любить, то ще не такого можна чекати.

Гм... А може вона просто жартує? Ці ж жінщини лукаві як сам демон? — спадає мені на думку. Ні, не може бути. Буває часто, що від першого палкого погляду серце дівчини спалахує, як смолоскип.

Ні, все каже за те, що зустріч із цією синьоокою дівчиною Діною не є випадкова. Безперечно я зазнаюся з нею і це дасть мені новий оригінальний матеріал до роману. О! Я доведу всім редакторам, чого я вартий!

Я йду до Університетського Гаю, приємно відчуваючи, що роман мій збагатився цікавою деталлю: вона послала мені поцілунок.

РОЗДІЛ ТРЕТІЙ

Увечері я знову приходжу і спиняюся біля заповідного будинку. Ще тільки-тільки лягли вечірні сутинки, і ще ніде не було світла. Мов зачарований дивлюся я на рожеву фіранку.

І в цю ж хвилину ясно бачу — вікно одчиняється і знайома мила постать нахилиється донизу. Я чую шепіт:

— Сьогодні цілу ніч вікно у мене буде відчинене.

В цей момент хтось очевидно входить до неї у світлицю. Вона шле мені поцілунок і щезає. Рожева фіранка щільно закриває від мене, що робиться у кімнаті.

Якийсь час я не тямлю себе від щастя. Щипаю за руку і впевняюся чи це не сон. Далі я пригадую, що вона сказала: „сьогодні цілу ніч у мене вікно буде відчинене“...

Я йду по вулиці і механічно де кілька раз підряд переказую цю фразу. Потім я починаю думати, що вона хотіла нею сказати?

— Матінко! — скрикую я. — Треба ж бути йолопом, щоб не догадатися — раз вікно відчинене — значить лізь у вікно. Ясно! Я ще зразу підмітив, що з ганку можна влізти у вікно. О! Безсумнівно я людина надто спостережлива...

Хвиля гордоців від свідомости, що я такий спостережливий, приємно підкочується під груди.

Я мислю собі — по карнизах я злазю на ганочок — а з ганку один стрибок і я у світлиці.

— О! Стократ справедливо сказав хтось, що любов всесильна, що вона і вікна дверима робить.

Я пробую уявити собі, що там у неї в світлиці. Ясно, що під стіною біла, чиста незаймана дівоча постіль.

Я не тямлю себе від щастя і підспівую:

Край віконця постіль біла,
Постіль біла, дівка мила...

— Ясно, що я мушу перечекати, доки на вулицях ушухне рух. Ну, так не раніш години дванадцятої... ой! Як ще довго чекати, — скрикнув я. Мене трясє нетерплячка.

Я пригадую розмову з хитроумним редактором і хвилю вагаюся.

— Гм... А чи ж бездоганний мій учинок з боку етичного? Подумайте тільки — я, письменник Револуції, особа солідна і поважна і раптом лазю по вікнах як сімнадцятилітній учень?

Потім у романі треба насамперед дотримати ідеологічну чистоту.

Я тяжко зітхаю. Справа безнадійна... — Спробуйте дотримати ідеологічну чистоту, зіставшись один на один у світлиці з дівчиною, котра вас любить?

Ну що ж, міркую я, я мушу взяти себе до рук, бути витриманим і до кінця послідовним — але вагатися годі.

Пробивається бліде світло. Очевидно, лампу вкручено.

Мене починає трясти пропасниця.

Я злазю на штахети паркану і беруся за ганок. Крислатий каштан, що росте біля ганочку, допомагає мені. На ганку я перевозжу дух. Руки в мене трусяться, немов у злодія...

Хвилинку я вагаюся, чи не кинути мені к бісу оцю небезпечну гру, але ж в ту мить я пригадую розмову з редактором.

— Ні, — упевняю я сам себе. — Відступати, коли ти майже у цілі — не личить. Крім того я втеряю цінний фактичний матеріал до свого роману... Крім того все це таке оригінальне — оце хвилювання. Треба буде це змалювати у першій розділі...

Ставши на примурок я простягаю руку до вікна. Дістав. Вікно на обидві половини відчинене. Але лізти в нього якось незручно. Воно трошки далі від ганку, ніж це мені здавалося з пішогоду, знизу. Коли плигати в нього, держучись за одну створку — можна зірватися, або розбити шкло.

Я задумуюся.

Рожеву фіранку зтиха колише вітерець. А там у світлиці — мабуть рівно здіймаються дівочі груди на незайманій дівочій постелі — мабуть заждалася та й заснула...

Треба щось робити. Мозок мій уперто працює.

— Ага! І як я раніше не додумався до такої простої речі? Я закину свій пояс за другу створку вікна і зашморгну його. Тримаючись обіруч за створки, я мов на рівнолежних брусах, підіймуся й тихо спущуся у вікно.

Чудесно! Здіймаю пояс, закидаю його пряжкою за раму і роблю зашморг. Готово!

Я відштовхуюся ногами від ганку і держучись обіруч за раму, повисаю в повітрі. Мені залишається тільки піднятися на м'язах і я у світлиці — а там і сині очі, і голі перса, і ще може...

Мене трясє пропасниця. Нерви напружені до максимуму.

Я піднімаюся на м'язах.

— Стій! — різко скрикує хтось збоку мене і чийсь руки хапають мене за ноги.

Все це стається так несподівано, що нерви мої не витримують. Я пускаюся руками вікна і падаю донизу... Почуваю, що падаю боком на щось м'яке. Очевидно клумби палісаду.

В той час, як на мене накиннулися два мужчини в червоних кашкетах і в'язали руки за спину — мене цікавило лише одно питання:

— Що це — чи нова зав'язка до мого роману, а чи фінал?

М. Дукин

КОЛЕГА

I

Влітку школа немов покинута траншея притулилась край села кумедно - непотрібна й одгонить пусткою.

З вікон школи було видно, як школярі - пастухи гралися в свинку.

Йшли селяни повз школу на луки косити сіно; село повними грудьми вбирало солонкувату червнену трудову теплінь.

— Іване Несторовичу! — гукали до вчителя, що стояв на ганкові школи, — а нумо гайда з нами на луки, покосити, поки годинка є!

— Прийду зараз — засміявся, — ви ж косу мені прихватили?

— Та ми по черзі, щоб не дуже жарко було!

— Ага, ну - ну, хіба що так!

Він не поспішаючи повернувся був іти до школи та в цей час запримітив якусь постать на вигоні, що простувала до села. Сліпуче біла сорочка й блискучі черевики крикливо врізались в сірі, притерті фарби трудового дня.

— Що б воно могло бути — міркував Іван Несторович, — та ще з-за Дінця? Коли б шляхом, так може хтось із району...

Блискучі черевики впевнено підійшли до школи.

— Добридень! — привіталися.

— Добридень — Іван Несторович міцно стиснув протягнуту руку лівою рукою, запитливо дивлячись на гостя.

— Будьмо знайомі. Я — Горський, вчитель Високоборської школи.

— Дуже радий! Семченко — відрекомендувався в свою чергу Іван Несторович, — заходьте, прошу до хати. Дружини немає, поїхали до своїх батьків, так ви вже будь ласка той... пробачте, я знаєте, на холостяцьких правах...

— Нічого, не турбуйтеся, будь ласка, я дуже радий, що нарешті вибрався до вас. І недалеко тут, а от за цілу зиму не довелося познайомитися. Як би одного району школи — ну тоді інша річ. А я оце сидів, сидів сам, роботи немає, нудно, — дай думаю піду, колегу відвідаю. Теж, певно скучає, думаю!

— І прекрасно зробили! Я вже оце від нічого робити на луки збирався піти сіно з селянами косити. Нудно без діла. Громадська робота теж завмерла, голова сільради й той третю ніч на луках ночує. Сидиш тут сам, немов біла ворона!..

Обидва швидко опанували того тона незмущеної бесіди, яким можуть розмовляти лише вчителі. В цьому казувалась звичка вести бесіду з мало знайомими співбесідниками. Розмова точилася головним чином навколо школи, учнів, зарплатні. Починаються такі розмови стереотипно: „Ну як тут у вас? і т. д. Рідко знаходиться інша однаково цікава обом тема.

Семченко згадав, як весною під час майовки він запропонував брати штрафу з кожного, хто скаже слова: „школа“, „перевантаження“ „комплекс“, „зарплатня“. Так де там! Секретар райкому нарахував до сотні карбованців й плюнув... Безнадійна ви, мовляв публіка!

— Бач, ми тут розмовляємо — схопився Семченко, — а ви певно з дороги їсти хочете? Ось я зараз примуса і той...

— Ні — ні, не турбуйтеся, я не голодний! В мене, як що на те буде ваша згода, є інша пропозиція: гайда зараз до Дінця; викупаємось, а тоді вже й до примуса.

— Ще краще. Після купання пообідається всмак!

II

Несподіваний гість остаточно сподобався Семченкові. Всю дорогу до річки вони сміялися, пригадуючи веселі епізоди трудової зими. Коли за поворотом блиснуло синє лезо Дінця, Горський перевів розмову на Дніпрельстан і з захопленням малював картину цієї казки Нової Ери.

— Ви не були на порогах?

— Ні.

— Шкода. Там прекрасно! Я — сучасна людина, але чомусь стає боляче, коли згадаєш, що цю одвічну красу буде знищено руками людей!..

— Ех, ти, річечко, — гукнув він до Дінця, — далеко тобі, братіку, до Дніпра — Славути!

Дінець ліниво всміхнувся ряботинням хвиль. „Що ж, мовляв, любіть який є. Не всім же Славутами бути. А от викупаю я вас знаменито, це правда; роздягайтеся вже, або що“!

Горський відійшов трохи вбік, знайшов де більше круча й кинувся в воду вниз головою.

— Ух, гарно! Він плів проти води, владно й красиво розсікаючи її дужими руками — Пливіть сюди!

Семченко криво всміхнувся, — він був з однією рукою. Горський помітив свій промах і, щоб замазати неловку павзу, голосно загоготав. Далі виліз на пісок і ліг поруч з Семченком.

— Де це вас так? — запитував по хвилі, дивлячись на Семченкове плече, — пробачте, що питаю, може вам про це неприємно згадувати!

— Ні, чому ж! Можна й розповісти. Це було 19-го року на підступах до Харкова. Тоді саме наступали дроздовці, а я мав завдання охороняти з недобитками свого загону переправу через зірваний залізничний міст. Уночі — Горський зіперся на руку й уважно слухав, широко розкривши очі, — уночі вони пішли в наступ. Ішли з лісу, а нас при світлі місяця було чудово видно й вони били на вибір, обійшовши з флангів. Коли впав останній з наших, дроздовці вже були зовсім близько й той, що йшов напереду, певно офіцер, в упор садонув мені з нагана в праву руку. Я...

— Тоді ви зіскочили з насипу, пригнулися за перекинутий вагон, кинули гранату, а самі кинулися в воду?

Тепер підвівся на руку Семченко й з німим запитанням глянув на Горського.

— Ну да! — фальшиво засміявся той, — кинулися у воду й добралися до очерету на тім боці. Сколом гранати мені лише вибило з рук нагана. На ранок у нас відбили моста червоні і я ледве не загинув відступаючи: мене наздогнала куля й зідрала шкіру на голові. А ваша рука... — на обличчя йому лягла тінь незмушеного жалю.

— Руку довелося відтяти. Перебило кістку і рана загноїлася від мулу й води. Мене знайшли непритомного в очереті, коли наші відбили міст.

— Цікава зустріч — тяг Горський, не знаючи що казати, — а головне як несподівано, правда, колег?

Той мовчки дивився в пісок.

— Ну, та всього буває! На віку, як на довгій ниві! — Знову фальшиво засміявся, Далі оволодів собою.

— Я, власне, до білих попав випадково. Знаєте, освітній ценз і таке інше. Тепер навіть з особливого обліку знятий, півтора роки вже як учителюю.

— Знятий, кажете? — глухо запитав Семченко, не дивлячись в вічі.
 — Ну ясно. З ким гріха не буває, колего?!
 — Д-да... Ваша правда!
 — Значить — мир! — І Горський простяг руку, — один бог без гріха!
 Простягнута рука поволі впала, не зустрівши відповіді.

НЕДРУКОВАНІ ПОЕЗІЇ ІВАНА МАНЖУРИ¹⁾

* * *

Чого здається: — я б полинув
 З степів у той таємний ліс,
 Де дуб шатро своє розкинув
 І нерушимий гордо зріс?
 Туди, де зтиха собі, наче
 Забуте, зрадене дівча,
 Без слів береза біла плаче
 Над лоном ясного ключа.
 Де явір сумними вітами
 Журливо хилиться на яр,
 І де веселими китами
 Горить калинонька, як жар.
 Чого ж то серце туди лине,
 Мов там горить його зоря?..
 І там нудьга його зустріне
 Довічня подруга моя.
 Бо й там, як тут, мені немає
 Давно вже рідної душі...
 Не ліс нудьгу ж мою розмає
 І заспокоює у тиші?

УВІ СНІ

В світах тиняючись усюди,
 Свої потомлені груди
 Я несподівано заніс
 У той куток глухий, таємний,
 Де Молох ще дарює темний
 І досі власно... Де я зріс
 І де упервз мої мрії
 Зродили думоньки смутні,
 А ті спокою не дали
 І геть з кутка того звели.
 І ось мов виходця з могили
 Мене навкруги оступили
 Усе старі товариші...
 Вони, мов діти, сподівались,
 Що, певно, вже у мене майсь
 Ключи од вір'я їх душі.
 Бо корогів добра високо
 Я звив тоді немов пророка,

І їм сказав як на біду —
 Що в вирій той їх поведу.
 А особливо одні очі
 Глибокі, щирії дівочі
 Казали, начеб то: — Не жди!
 А сміло нас веди тудою,
 Усюди підем бо з тобою
 Куди ти нас не поведи.
 І знов мене снага та сила
 Якась неначе б воскресила
 І стало радісно мені...
 Та шкода — це було вісні.

НА НОВИЙ РІК

Гей, чарки поналиваймо
 Вип'єм певно до краплі;
 Пощануймо, і згадаймо —
 Всіх трудящих на землі.
 Хліборобу честь і слава,
 Перва чарка йому йде;
 Його праця бо кривава
 Хліб насущний нам дає.
 Всяк хто з молотом, з зубилом,
 А чи з пилюкою, з теслом —
 Поперек свій гне за ділом —
 Хай приймає наш чолом.
 І оттих, що по заходах,
 У шахтарнях, у пітьмі,
 У далеких десь заводах
 Їх згадаймо тепер ми.
 Паче ж хай того між нами
 Чесна слава не умре,
 Хто незримо мислоньками
 Ниву розума оре.
 Він із небом хоч балака,
 Все ж не чалиться від нас;
 Наша доля з ним однака —
 Голода і він підчас.
 Бо за нас він з лихом б'ється
 Та до правди ська путі
 А умре, — то доведеться
 Без хреста, як нам, лягти.

¹⁾ Цього року минуло 75 літ із дня народження Івана Манжури, відомого, але мало знаного поета українського. Більшу частину свого життя він провів межи народом, мандруючи по Україні, записуючи казки, пісні то - що. Етнографічні його роботи здобули йому великої слави поміж фахівців. Поруч з етнографічними записами він, в останні роки життя (пом. р. 1893), писав багато поезій, що з них більша частина залишилася в рукописах. Манжура — поет в значній мірі відбив на собі всі позитивні та негативні риси літератури 80-х років: ідейно-громадські теми сполучаються у нього з темами зневір'я, розчарованості і т. д. Визначне місце в творчості Манжури займають поезії, навіяні селянством, його життям, горем та radoщами. Поміж українськими селянськими поетами він стоїть на першому плані. Друкуємо тут кілька невідомих ще поезій Манжуриних із збірки Інституту Тараса Шевченка. Твори Манжури друкує ДВУ.

Олесь Донченко

І ЛІС ПРИТИХ...

І ліс притих, і все щось слуха,
 І позір ліг десь на лани,
 Де від могил сивіє смуга.
 І вітряк самотній вдалені.
 А де ж музика та зелена,
 І хто мене тут привіта?
 Кружляє лист лапатий з клена,
 Горить одежа золота.
 Стоять кленів барвисті вежі,
 Березки білі, і сосна.
 Які шаліють тут пожежі,
 Яка тут рідна сторона!..
 Свічки осінні запалили
 І йдуть кудись у глушину.
 Забуто сурми галасливі,
 Зелену, давню метушню.
 І я стою, піти не смію,
 І як сказати, сказати мені:
 Гей, шуму дайте, буровію,
 І сурм огневих і борні!..

Олесь Донченко

В жовтій Хинській землі неспокійно.
 А в мене грає кров, кипить.
 Ах, чому я люблю стихійно
 Ярі пахоші кращого пить?
 Бунтував, бунтував і бунтую,
 Хай росте революції рев!
 Лиш тоді я з комуні почую
 І пісні і гудки сирен.

АГРОМАРШ

Іде, гуде робоча сила
 Пливе, спускається з гори,
 Увесь майдан геть затопили
 Як мак -- червоні прапори.
 — Гей, тітко, в очіпку!
 — Ось -- на тобі квітку!
 Бо наше -- бач свято
 На диво багате.
 Спереду трактор -- як старшина
 Веде червоних орачів.
 Та - та - та - та, так, так,
 Та - та - та - та брязь, брязь, брязь.
 Вперед, вперед на перелогі!
 З'орем родючий чернозем.
 Геть, чорна темряво, з дороги!
 Ми перші борозну ведем.
 — Гей, діду Трохиме!
 — На трактора спині
 Поїдемо з нами
 Новими шляхами.

Клекоче кована машина
 Веде в історію творців.
 Та - та - та - та, так, так, так.
 Та - та - та - та, брязь, брязь, брязь.

П. Луцанський

Ромен

РОЗДУМ

В брудній своїй кімнаті
 Сижу, як у норі.
 А десь поля картаті
 І сонце угорі...
 Кімната невесела,
 По стінах павуки,
 А десь гаї та села,
 Дівчата, як маки...
 В премудрі книги - гори
 Всього себе топлю, --
 О краю! О простори!
 Як ніжно вас люблю!
 Брати мої поволі
 Орють собі на зяб.
 І злегка далі голі
 Осінній сум узяв...
 І сніг собі могили,
 І в radoщах балки.
 Чому ж мене не вкрили
 Думки -- галки?..

О. Савенко

Дніпропетровське

* * *

І моя Україна -- в Комуни.
 Й зашумить мов тирса блакить,
 Я злегенька на сонце дуну, --
 Хай приємно й довго горить.
 Бунтував, бунтував і бунтую.
 Хай росте революції рев!
 А в мені грає кров, не вгамую,
 Наче буря і шуми дерев...

О. Савенко

НАШ ПОБУТ

ЛІТЕРАТУРНА СВЕРБЛЯЧКА

Ніхто, звичайно, не заперечуватиме, що писати вірші — гарна річ. Особливо, коли вірші — гарні. Та й навіть, коли початкуючий поет пише кволенькі вірші тишком-нишком, щоб розважитися, або для вправ, ніхто йому цього не заборонятиме: хай собі пише на здоров'ячко! Може коли — небудь до чого й допишеться. Але справа в тому, що наші початкуючі часто хворіють не тільки на літературну сверблячку, а й на *mania grandiosa*¹⁾. Начитавшись Тичини, Сосюри та ще може й Маяковського, початкуючий в мент спалахує, як шведський сірник, хапає перо й пише, й пише, аж доки йому це бідолашне перо не зламається...

Далі. У наших початкуючих нема такої звички, щоб придбати, скажемо, „Поетику“ Загула чи Гаєвського та простудіювати її гарненько, та поставитися до свого писання критично. Де там! Ми всі самородки. Премо відразу до Плуга, й нема там чого довго думати! І от, сідає такий „самородок“ за стіл, сміливо вмочує перо в чорнило й пише до найближчої філії (наприклад Гуманської) Плуга такого листа (подаю цього листа, заховуючи всі особливості авторського стилю):

„Шановне товариство! Річ в тому, що я (ім'я рек) є дописувач других видавництв та й побажав написати листа до вашого Плуга та звязатись із ним. А також я побажавши висловлюватись в листах своє співчування до кожних подій то що, і це мене заставило звязатись із Плугом. Напевно, гадаю, що товариство не відмовить і зарахує мене до Плуга а також я побажавши аби це сталось в скорім часу. Разом із цим присилаю свої вірші“...

Ось вони:

Стоїть смутна картина
На ній великий луг.
Немов якась німина
Німина жадрих мук.
Глянь! Он десь у долині
Йде річка людських кров,
На палях висить людина
Без мов, без мов, без мов.

То панські поліцаї
Так мучили людей,
На палях садили,
Садили без ідей.
Але блиснуло сонце
Для всіх трудящих мас,
З'єднайся, пролетарю!
За цей останній час.

З'єднайся й установи ти
Свій вічний і міцний герб
Хай же скрізь засяє!
Трудящий: молот і серп²⁾.

Ну, що? Чудово та й годі! Тут і дивні новотвори є („німина“, „жадрих“ та інш.) й нахил до експресіонізму... Сам Ернст Толлер мабуть позаздрив би авторові цього віршу!

Крім експресіонізму, початкуючі наші вдарилися також у неокласику.

— ... Коли спілка Плуг — пише до Гуманської філії другий початкуючий автор, — цікавиться або виховувати нових класичних поетів, та письменників з характером пролітарської нахильності до творення в майбутньому літературну цінність для нашого соціалістичного суспільства, до потреб широких кол населення...

¹⁾ *Mania grandiosa* — манія, хвороба величності. Ред.

²⁾ Розділові знаки — за автором.

Ну, а в кінці твори додає. Ось один з них :

... Ударами згучними вдарами
Грім розсипає вогонь.
Публіка вкрилася хмарами
Радісних життєвих грон.

Гей, ви розсіяні хмари,
Радісних життєвих грон!
Чути дзядцатого віку удари
Грім музи сипле вогонь"...

Є між початкуючими й заядлі „футуристи“. Справжнісіньким футуризмом тхне від такого, напр., віршу :

РЕВОЛЮЦІЯ

Дзь - дзь - дзь !
Гра - та - та - та !
Бух - бух - бух !
Кров. Труп
Вперед !

Трісь !
Бах - бах - бах !
Гу - гу - гу.
Ранок. Тиша
Червона зірка.

Одне слово, напрямків й ухилів сила-силенна. Всіх і не підрахувати. Слід ще зазначити, що всі початкуючі — народ надзвичайно вражливий і чуйний : жодна подія, жодна кампанія не пройде, щоб вони її не оспівали в своїх віршах. Звичайно, все це дуже гарно й заслуговує всілякої похвали. Але... Коли один із початкуючих в своїй „оді“ на честь кооперації гістерично вигукує, що він шалено кохає кооперацію, коли другий у вірші „Ленін“ авторитетно заявляє :

Крім уроків всіх у школах
Ленін ще робив
Історію Карла Маркса
Володимир розробив

Скільки історій є у нас
Не пережити.
Володимир Ілліч Ленін
Мусів скрізь копати.

Коли на смерть Ф. Дзержинського початкуючі пишуть таке :

„Рад - Нар — ВЦІК, Москва, вокзали ...
І чорні бинди поапорів.
Деь серце голосно сказало :
„Це економії режим“.

Коли початкуючий, угледівши аероплана, пише :

„Шумить, гуде у повітрі
Крилатая птиця.
Плаче пузо і коса —
Лопнула дурниця“.

Коли всю цю безпросвітну халтуру й нісенітницю початкуюча братва пхає що-сили до Плуга, — то хочеться на все горло гукнути :

— Хлопці, годі ! Бо навіть білий папер, що на ньому написано ваші вірші, пектиме раки... Перш, ніж надсилати куди-небудь ваші твори, — перечитайте їх гарненько самі й пошукайте там глузду. Коли ви його там знайдете, — тоді можете сміливо звертатися до різних видавництв та літорганізацій за порадами.

А. К.

Щоб там не було, можна з певністю сказати, що кожний хоч трохи значний талант художній, в дуже великій мірі приблизить свою силу, коли перейметься великими визвольними думками нашого часу. Треба тільки, щоб ці ідеї увійшли в його плоть і кров, щоб він виявляв їх саме як художник.

ХРОНІКА

В ЦК ПЛУГА

Останніми часами поча и поступати матеріяли з філій, що відновлюють позовлі свою роботу, перервану літнім часом. Лубенська й Прилудька філії подали плани роботи, які по розгляді на засіданні ЦК 22 жовтня були ухвалені. Що до справ в Одеській філії, то там визнано за необхідне перетворення філії на літгурток, поскільки зараз в Одесі лишився один дійсний член спілки. За минулий рік філія проробила надто малий програм, так само і на далі в плані роботи поставлено вузькі завдання, що не виходять за межі роботи звичайного літгуртка. ЦК Плуґа визнав за необхідне Одеським товаришам тісніше ув'язати свою роботу з окропалітосвітою та тими установами, при яких існують одеські літературні гуртки. Такі гуртки єсть при ІНО, Торгово-промисловій школі і при школі художній. Так само констатовано слабе поширення журналу „Плужанин“ і непроробка студійцями постанов з'їздів Плуґа та його пленума в жовні минулого року.

Зараховано студійцем Плуґа т. Богославського, що вже мистів кілька своїх творів в журналах: „Зоря“, „Сільсько-Господарський Пролетар“ і т. п.

На засіданні ЦК Плуґа 22 жовтня було вирішено реорганізувати журнал „Плужанин“ в літературно-художній і критичний 2-х тиждневик, збільшивши розмір кожного числа на 1/2 друк. аркуша за рахунок збільшення в журналі художнього матеріалу. Основними

розділами в журналі мають бути: Художній, статті, критика, література і школа, хроніка, весела сторінка і ін. Вирішено в розділі художньому використовувати сили переважно плужанські, в розділах інших — притягати сили і позаплужанські, особливо для розділу критика; відповідно збільшенню роботи побільшити постійний штат редакції на одного заступника редактора — А. Панова.

У видавництві „Плужанин“

Робота видавництва позовлі шириться. Нині задано до друку і мають вийти в середині листопаду 2 книжки з серії „Весела книжка“ (Остапа Вишні — „Українізуємось“ та Антоші Ко-Лопанські раки — обидві по 32 стр. ціна — по 15 к.), задано велику збірку Остапа Вишні „Вишневі усмішки кооперативні“ на 112 ст. (ціна — 80 коп.). Цими днями пішли до друку: збірка оповідань Л. Первомайського „Комса“ та збірка поезій Ан. Дикого „Огонь цвіте“. Вид-во готує до друку збірку поезій Ан. Панова, Гр. Плискунівського, книжку жіночих оповідань П. Вільхового, і дальніші випуски з серії „Весела книжка“ (гуморески Вухналя, Антоші Ко, П. Нечая, Остапа Вишні, Юхима Гедзя, Ол. Метеорного, Капрона і ін.). В склад вид-ва уже вступило зверх 30 членів, з них частина з провінції як членів, так і не членів спілки Плуґ.

ПО УКРАЇНІ

* Лубенська філія Плуґа відновила свою роботу. З метою об'єднання поодиноких членів „Молоту“ і „Наковальні“ та інш. груп літературних вирішено було утворити при філії руську секцію письменників, що пишуть російською мовою. Відкрито запис студійців, збори студії відбуваються в помешканні Робклубу. Члени літергортанізації беруть участь в місцевій газеті „Червона Лубенщина“, крім того вирішено влаштувати літвиступи при клубі та зв'язатися з літгуртками при інших клубах і школах.

* За постановою Вінницького Округового відкривається у Вінниці музей ім. Коцюбинського. Музей збиратиме всі матеріяли про видатних діячів подолля. До музею уже поступили цікаві матеріяли про М. Коцюбинського, що їх передав брат письменника. Крім того музей придбав фізгармонію Нішинського — автора відомої композиції „Вечорниці“, метричну книгу с. Хомутинець 1828-1844 р., де є метричний запис про народження Степана Руданського від 25 XII 1893 р.

* В Прилудській газеті видруковано було замітку, що „до редакції завітав член Всеукраїнської Асоціації Пролетарських Письменників тов. Сударський“. Подорожує він з метою вивчення села пішки. З Харкова тов. Сударський вийшов 11 травня, уже побував в АМСРР, нині закінчує свою мандрівку і скоро вертає до Харкова. Нас дивує лише те, що Всеукраїнської Асоціації пролетарських письменників давно не існує, хто в такому разі міг видати тов. Сударському мандата, (як повідомляють товариші з Прилуки — мандат з фотографічною карткою, за всіма печатками і підписами)? Трохи дивні діла творяться у нас на Україні.

Тов. Сударський не має коштів на подорож, і редакція газети в Прилуках справила йому чоботи, а ЦВК АМСРР — справив піджака та іншу одягу.

* Київські письменники Дм. Загуд, В. Атаманюк та Фальківський вивчають єврейську мову. Мета цього — виготовити антологію єврейської поезії в українських перекладах.

* **Житомирський Окружний музей** утворив відділ мистецтв з 7 окремих підвідділів: італійське мистецтво, голандське, німецьке, французьке, „люди і побут I-ої половини 19 віку на Волині“, сучасне образотворче мистецтво та підвідділ Східної кераміки. Музей має чимало картин відомих художників — оригінальні роботи.

* **Галицький художник М. Івасюк** прибув з закордону до м. Київ і має розпочати працю при Науково-дослідчій Катедри мистецтва Уан. З доручення Наркомосвіти М. Івасюк буде малювати картини з ревізії на Україні. При музею революції буде влаштовано виставку картин М. Івасюка, в тому числі відому картину „В'їзд Богдана Хмельницького до Києва“.

* **Російська Секція Літературного Об'єднання „Жовтень“** (Київ) розпочала після літньої перерви свою роботу. Збирається секція в будинку освіти що четверга.

* **Художня Рада Соцвиху НКО** протягом 10 місяців 1926 року розглянула 50 рукописів п'єс для дітей. З них тільки 18 п'єс ухвалено до вистави, 7 п'єс визнано вартими до переробки і 25 п'єс Худрада визнала непридатними до використання в роботі з дітьми. Крім того за цей же час через Раду було пропущено 15 кіно-сценаріїв для дітей, з них 4 ухвалено до виробу, 8 — до переробки і 3 — визнані непридатними.

Як бачимо, автори дитячих п'єс і досі слабо оволоділи технікою, часто не уявляють тем і сюжетів своїх творів з завданнями соцвиху — і тому з 50 п'єс тільки 18 дозволено. В той же час попит на дитячу п'єсу спостерігаємо великий. Ще гірше справа з дитячим кіно. 4 кіно-сценарія, ще це коли їх прийме до виробу ВУФКУ — дуже малий вклад.

З ухвалених п'єс єсть твори такі: Минко — „Ой у полі жито“ (за опов. плужанина А. Головка „Червона хустина“). Тарана — „Діти робітника“, плужанина Матвієнка-Оленка, (вже вийшла з друку), Буймоли — 21 січня, Сенкевич — Сікалової — Тарасова наука, сценарій Бузька — Як Івасик школярем став.

* **Видавництво „МАСА“** (Київ) має видавничий фонд 1.000 карб. Але через літні вакації та незгоди серед членів Правління — воно не могло розвинути праці. 15 жовтня відбулися загальні збори членів видавництва, на яких ухвалено негайно розпочати видавничу роботу. Збори обрали нове правління в складі: Терещенка, Підмогильного і Коваленка. В портфелі видавництва вже є виготовані до друку рукописи: поезії Косаченка, Фальківського, проза Брасюка та Косинки.

* **Постановою Раднаркому УСРР асигновано 1000 карб.** на преміювання кращих творів з художнього письменства й критики. Кожен, хто бажає, може подавати до преміальної комісії Франківського комітету свої заяви з зазначенням праць, що вийшли з друку протягом 1926 року.

* **Секція письменників Західної України „Плуга“**, що заснувалася рік тому назад була затверджена 2-им Всеукраїнським

З'їздом Плуга, через рік своєї діяльності, перетворившись в окрему організацію, проте не порвала зв'язку з Спілкою Плуга; члени ЗУ з'являються персонально на далі членами Плуга і навіть деякі нові члени ЗУ подають заяви до Плуга.

Спілка ЗУ є літературно-громадською організацією і об'єднує робітників художнього слова та науки. Членами її можуть бути як ті, що походять з Зах. України, так і ті, що живуть поза межами УСРР і в своїх творах відбивають головним чином життя західно-українських трудящих мас.

Як секція Плуга, ЗУ проробила велику організаційну роботу, навазявши стосунки майже з усіма розпорощеними революційними зах.-укр. письменниками та підготувала ґрунт для майбутньої діяльності виробленням планів, накресленням шляхів, якими Спілка мусить йти до здійснення своїх завдань. Секція ЗУ проробила й більш конкретну роботу: улаштувала вечір, присвячений Західній Україні з протестом проти панського терору на окупованих землях, виступила з рядом статтів і художніх творів в радянській і закордонній українській пресі, підготувала збірник, що має взимку вийти, і улаштувала біля 30 літературних засідань з читкою творів та обговоренням їх.

Великою перешкодою в роботі секції ЗУ Плуга була відсутність коштів. Секція за весь час свого існування жила виключно на членські внески та добровільні пожертвування своїх же членів. Тільки велика потреба в існуванні такої спілки, її живучість, довела, що вона не то що не загинула, а розгортається в самостійну організацію.

„В основу своєї праці, — каже проєкт Статуту, — Спілка ЗУ кладе боротьбу з дрібнобуржуазною та власницько-міщанською ідеологією серед робітничо-селянських українських мас та з ідеалістичним світоглядом серед інтелігенції і виховання як своїх членів та і широких мас в дусі пролетарської ідеології та притягнення їх до активної творчої роботи в цій напрямку“.

* **Президія Франківського комітету** звернулася з листом до всіх радянських організацій, профспілок, і різних культурних установ з проханням подати точні адреси назви всіх тих установ, що названі ім'ям Ів. Франка, а рівно вказати, які вулиці, майдани та іншого зроблено під час вшанування Франка.

На прохання комітету Наркомосвіта встановила 20 стипендій імені Франка по 50 карб. кожна в Вузах України. Встановлено також стипендії ім. Франка в профшколах в повний розмір проти звичайної стипендії. Всі кандидатури на стипендії обговорюватиме Франківський комітет і подаватиме потім затвердження до Наркомосвіти.

* **Колегія НКО вирішила, що єдиною важливою капелою на Україні має бути Думка, а капелу Дух** перетворити на організацію місцевого масштабу. Перед Харківським Окривконком порушено клопотання про перевод капели на місцевий бюджет.

* В зв'язку з українізацією Кубані помічається великий попит на українську книгу. В № 27 укр. „Червоної газети“ вміщено статтю про потребу письменницької організації на Кубані в зв'язку з розвалом „Сім'ю“. За час з січня до вересня ц. р. (за 8 місяців) поширено ДВУ на північному Кавказі майже 70.000 українських книг.

* До Києва має приїхати з Парижу відомий художник Лукомський, що візьме участь в засіданні, присвяченому творчості художника Нарбута.

* Укрнаука вирішила заснувати в Харкові секцію мистецтвознавства, що буде відділом Київської катедри мистецтвознавства. Секція складатиметься з двох відділів: українського мистецтва і східного. Заг. керівництво доручено проф. Гордієву. Матеріальною ба-

Барвенків. літгурток (на Харківщ.)

зою для секції буде художня філія Харків. центральної наукової бібліотеки і відділи муз. зв'язів харківських.

ПИСЬМЕННИЦЬКА ХРОНІКА

Айзеншток І. (Харк.) Зредагував і здав до друку ДВУ повні збірки творів Гулак-Артемовського і Ів. Мунжури. Працює зараз над творами П. Грабовського.

Білецький О. (Харк.) Готує критичний нарис про творчість П. Тичини, що має піти передмовою до збірки поезій Тичини в перекладі на рос. мову.

Вишня Остап (Харк.) Здав до друку видавництву „Плужанин“ дві книжки своїх гуморесок: „Українізуємось на 1 арк.“ і „Вишневі усмішки кооперативні“ на 3 1/2 друк. арк. Книжки мають вийти в друку в листопаді.

Грушевський М. акад. (Київ). За його редакцією ДВУ друкує зараз капітальне видання „Продовження великої праці проф. Антоновича „Корпус українських народних дум“ (в 35 др. арк. вел. формату). ДВУ видало ч. II т. 5 „Історії української літератури“ (рр. 1680 — 1730).

Ефремов С. акад. (Київ) Виготовував до друку декілька томів акад. видання творів Т. Г. Шевченка (повісті, листи і т. п.). Т. I (щоденник) до кінця цього року має вийти в друку накладом ДВУ. Він же умовився з ДВУ виготовити нове, 4-те видання творів Ар. Тесленка, куди увійдуть невидані досі твори та найцікавіше з листування.

Ірчан М. (Америка) працює над інсценізацією повісті англ. письменника-шахтаря Дж. Велша — „Підземний світ“. Інсценізація буде надіслана до одного з театрів України.

Корик В. (Харк.) розпочав в жур. „Знання“ низку статтів про розвиток літературних жанрів. Він же кінчає опрацьовувати матеріали до т. II „Нарисів історії української літератури (до ба буржуазна). В кінці ц. р. має вийти в друку накладом ДВУ його коротенький (на 5 др. арк.) популярний нарис „Історія української літератури“ для молоді.

Красовський А. (Харк.) закінчив трагедію „Вогнене коло“, почав опрацьовувати сюжет сучасної комедії — сатири.

Мамонтів Я. (Харк.). Написав сучасну комедію за назвою „Гожеве павутиння“.

Поліщук В. (Харк.) Виготовував до друку такі твори: збірку ліричних поезій за назвою „Геніяльні кристали“, книжку поезій „Металевий тембр“ (індустріальні поезії), закінчив поему „Роден і Роза“ (з життя великого франц. скульптора), наново переробив поему „Григорій Скворода“, працює над поемою „Прометей“. Накладом ДВУ друкується його казка „Бездрик — кумедрик і коماشка-горупанка“.

Савченко Я. (Київ) Виготовував велику нову полемічну статтю проти неокласиків.

Хвильовий М. (Харк.) Закінчує роман „Ірадіяда“, що має вийти в друку накладом вид-ва „Ваніте“.

Ярошенко В. (Київ) Пише комедію „Сучасний Дон-Кіхот“.

Серед плужан

Алешко В. (Суми) Готує до друку друге видання книжки гуморесок. Має виготовити для вид-ва „Плужанин“ збірку своїх гуморесок.

Биковець М. (Харк.) Працює над статтями в справі дитячого кіно. Накладом вид-ва „Плужанин“ вийшла його книжка „За дитячу книжку і кіно-фільм“.

Головко А. (Харк.) Здав до друку ДВУ повість „Бур'ян“ на 10 др. арк. Працює над великим твором з часів горожанської війни на Україні 1917 — 1924 рр.)

Голота П. (Харк.) Написав повість „Помилка“, поему „Поєма про темний закуток“ до нового комсомольського журналу. Виготовував до друку дитячу поему „Миколин сон“.

Доначенко Ол. (Харк.) Дістав похвального одзива за п'єсу „Трясина“, що її посилав на конкурс п'єс рос. газети „Беднота“ (в Москві). Написав п'єсу з сільського комсомольського життя часів 1923 року за назвою „Комсомольська глушина“ на 8 епізодів.

Загул. Дм. (Київ) Здав до друку ДВУ 4-ту збірку своїх поезій (1923 — 1926) за назвою „Мотиви“. Збірка видається з нагоди 20 річчя літературної діяльності поета. Збірка має передмову проф. Білецького.

Капрон (Біла Церква) виготовує до друку збірку своїх гуморесок, що має друкувати вид-во „Плужанин“ в серії „Весела книжка“.

Капустянський Ів. (Харк.) Працює над розвідкою „Мова й стиль Л. Глібова“.

Кириленко Ів. (Харк.) Вийшла з друку книжка оповідань „Стихія“ (накладом ДВУ).

Метеорний Ол. (Придуки) Виготовує до друку збірку гуморесок, що будуть друкуватися накладом вид-ва „Плужанин“.

Первомайський А. (Харк.) Написав повість „Земля обітована“, що має йти в новому комсомольському літературно-художньому журналі. Здав до друку накладом вид-ва „Плужанин“ збірку оповідань „Комса“ на 1 др. арк.

Плискунівський Г. (Харк.) Закінчив поему „Легенда про русалку“. Готує до друку

збірку поезій, що їх буде друкувати вид-во „Плужанин“.

Савченко Ю. (Харк.) Розробляє низку докладів на кафедрі Історії літератури Харк. ІНО з галузі української просодії.

Хоменко Я. (Харк.) Закінчує розробку доклада на кафедрі історії літератури ІНО на тему „Сюжет і композиція“.

Чапля В. (Дніпроп.) Здав до альманаху Плуга № 3 повість „Кругойдучі вітри“.

Шмигельський А. (Харк.) Здав до альманаху „Західня Україна“ поезії. Виготовує до друку збірку поезій.

Юхим Гедзь (Черкаси) Виготовує до друку 2 збірки гуморесок, що зараз переглядаються видавництвом „Плужанин“ для друку в серії „Весела книжка“.

ПО СРСР

* За підписом голови РНК СРСР тов. Рикова від імені Ради Праці й Оборони запропоновано кооперативним, державним і громадським організаціям зкоротити свої видавничі плани в такий спосіб: 1) припинити друк відбитих, інформаційних матеріалів і т. п., що не мають широкого інтереса, 2) припинити друк одних і тих книжок кількома видавництвами (особливо що до літератури перекладної), 3) цілком відмовитися від видання відомчої літератури в художній формі, на дорогому папері, з численними ілюстраціями 4) зменшити кількість і розмір відомих видань, пускаючи в друк лише те, що безумовно необхідне. Всі такі заходи викликані переведенням режиму економії та через кризу з папером.

* Центральна Рада секції преси РОБОСУ (Москва) ухвалила низку постанов, що до діяльності та складу письменницьких місцькомів, які існують в Москві, Ленінграді, а у нас на Україні — в Харкові, Києві: 1) місцькоми письменників об'єднують робітників літератури (красне письменство, поети, драматурги, критики і т. п.) членів спілки РОБОС, що нігде не перебувають на постійній роботі, для яких літературна праця є основним джерелом існування. 2) Такі місцькоми можуть утворюватися лише в таких містах, де нараховується не менше 25 робітників літератури - одиночок. Коли ж таких менше, вони приписуються до одного з місцькомів робітників друку. 3) В одному місті може існувати лише один місцьком письменників. 4) Місцьком письменників утримується за рахунок 1/10 нараховань видавництв на гонорар тим письменникам, що їх місцьком об'єднує.

* Татарська секція робітників друку склала з татарвидавом згоду, що нормує виплату гонорару письменникам і перекладачам. 25% гонорару виплачується при складанні умови, 55% при здачі готового рукопису і решту — коли виходить твір з друку. Так само угода передбачає відрахування 2% в літфонд, 10 примірників книжки авторів. Подібну угоду має бути складено і з іншими татви-

давництвами. Літфонд дасть змогу допомагати у всяких тяжких випадках та роботі кращих письменників.

* Умер якутський національний поет Олекса Кулаковський. Свою літроботу він почав р. 1900. В ті часи треба було бути досить відважним, щоб виступати на мові, що заборонялася. Лише в 1905 році удалося видати групі якутської інтелігенції журнал „Саха Саната“, де містилися твори Кулаковського. Скоро з реакцією журнал цей було закрито і твори Кулаковського побачили світ тільки в 1925 році (два томи поезій). Кулаковський збирав народню творчість і в своїх поезіях використовував її. Він також збагатив якутську мову своїми етнографічними працями.

* Міжнародне бюро революційної літератури (в Москві) приступає до видання інформаційних бюлетенів, що складатимуться з хронікального матеріалу про радянські і закордонні книжкові новини, списків придатних до перекладів з чужих мов художніх творів і т. п. Бюлетені мають виходити рос., французькою та німецькою мовами. До роковин Жовтневої революції бюро готує спеціальне число бюлетеня з уривками творів російських та західно-європейських письменників на теми Жовтня. В склад бюро входять: А. В. Луначарський (голова), О. Каменева, Ю. Лібедінський, А. Жаров, Л. Авербах. В склад секретаріату: Бела Іллеш, В. Александров, В. Сольський.

* Всеросійський Союз селянських письменників відсвяткував в травні 6. р. 5-ти річний ювілей свого існування. Союз за ці 5 років проробив велику роботу по об'єднанню розпорошених революційно-селянських письменників та в справі допомоги письменникам молодим. Нині союз має 72 членів, з них — членів компартії та комсомолу 208 (26%). По соціальному походженню: селян — 502, робітників — 81, сільської інтелігенції — 126. Жінок в союзі тільки 30 (4%). За 5 років було видано 197 книжок — творів членів союзу з тиражем в 5 1/2 мільйонів

примірників. Члени союзу обслуговують 213 газет та журналів, крім того, союз має невеличке своє видавництво, що проте встигло видати 27 книжок з тиражем в 65 тисяч примірників.

Велику роботу перевів союз в справі порад письменникам з провінції. За цей час було перераховано рукописів: віршових—11.70, оповідань, повістей, нарисів та статтів—4.470, п'єс—617. Союз організував літературно-громадські виступи-вечірки, провадив літературну консультацію для всіх бажаючих, члени союзу зачитували свої твори в домах селянина та клубах (163 виступи). Всього було влаштовано 178 закритих студійних зборів, 113 публічних літвечірок, три виставки літературних, переведено 6 конференцій, взято участь в 19 різних конференціях. Уже одна цифра 14.070 відповідей на запитання показує яку велику роботу і яке велике значіння має союз, що зумів об'єднати поруч з свідомими старими письменниками, як: Лебедів, Шкульов, Дрожжин, Горелов й інші велику армію революційно-селянського молодняка. * На початку 1927 року Головна наука РСФСР скликає в Москві міжнародню наукову конференцію по соціології мистецтва. В програм конференції включено питання організації, інформаційно-відчитні, науково-теоретичні. До участі в конференції персонально запрошено видатних вчених та письменників з закордону, в тому числі П'єра Ампа, Анрі Барбюса, Г. Гросса, Ромен Ролана, Ед. Фуксе, Пауля Меркера й ін.

ЗА КОРДОНОМ

* У Львові помер відомий український етнограф **Володимир Гнатюк**. Похорон його відбувся 9 жовтня б. р. В. Гнатюк з 1895 року був призначений на посаду секретаря Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові і цю роботу виконував до кінця свого життя. Гнатюк об'їхав Гудульщину, Угорщину, збираючи етнографічні матеріали. В цій галузі він вважається одним з кращих дослідувачів. Петербурзька Академія Наук призначила його своїм кореспондентом, а в останній час вибрано було штатним членом Української Академії Наук. За допомогою Гнатюка вийшло 68 зошитів: „Хроніки Наукового Т-ва ім. Шевченка“, етнографічні матеріали містив в різних етнограф. збірниках тощо. Гнатюк листувався з М. Коцюбинським, вченими та письменниками України, Галичини і закордону. Листування його надзвичайно цікаве і слід побажати, щоб його було видано.

* Американський письменник **Аптон Сінклер** написав і сам видав нову повість „Секретарь народного трибуналу“. В ній він висміює президента Американських Сполучених Штатів — Куліджа. Письменник працює над другою частиною великого твору „Нафта“. Катеринославський журнал „Зоря“ подає над-

ДРУЖНИЙ ШАРЖ

В. Товстоніс

Мал. Лебеда

звичайно цікаву статтю М. Ірчана про ті умови, в які поставили капіталісти Америки цього письменника. Друкарні відмовляються друкувати його твори, фабрики паперу відмовилися продавати папер для його книжок, книгарні не беруть на продаж його творів. Письменник мусив сам друкувати на обгортковому папері свої твори і завести свою мережу агентури для розповсюдження книжок.

* В Італії вже зараз провадиться підготовча робота до переведення ювілейного святкування 2000 років з дня народження відомого поета **Віргілія**, що припадають на 1930 р. Святкування відбудеться в двох місцях: у Мантузі, де Віргілій народився, і в Неаполі, де його поховано.

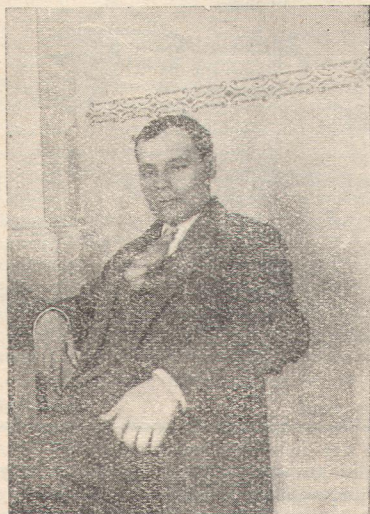
* 26-го травня було урочисто відсвятковано в Празі 50 ювілей видатного історика чеського **Франтишка Палацького**. З праць його найбільш відома розвідка про рух гуситів. Палацький — автор великої історії чеського народу. Історичні факти йому удалось очистити від брехень та наносів католицького духовництва і подати історію народніх рухів.

КРИТИКА І БІБЛІОГРАФІЯ

ЛІТЕРАТУРНІ ПОРТРЕТИ

Яків Качура

Українське письменство новітнього часу має не так багато діячів, щоб серед них можна було не помітити досить колоритної фігури Як. Качури. Ще молодий хлопець (народ. в 1897 р.), Качура все те, про що пише, в якійсь мірі пережив особисто. Це відчувається на щирості тону його оповідань, на безпосередності його гумору, на суто-народних дотехах, які іноді що правда нагадують уже

Як. Качура

відомі анекдоти (порів. опов. зв'язане з прислів'ям — „вивіз дядька на сухеньке“ і анекдот про десятого висіченого в пов. „Без останніх сторінок“, зб. „Непі“, 80 с. — 81 с.).

Він почав друкуватися ще в 1923 р. в „Селян. Правді“, „Більшовику“, пізніше перейшов до „Глобусу“, „Радянського Села“. Але першими творами, що про них власне можна говорити, є дві його повісті, видруковані на сторінках „Черв. Шляху“, а саме „З тенетах царату“ (ч. 8—9, 1924 р., сс. 3—32) і „Дні сваволі“ (про 1914—17 р., ч. 4, 1925, сс. 46—77). Перша з них з викинутим, дійсно зайвим, початком з історією рукопису Остапчука, від імені якого ведеться оповідання, під назвою „Без останніх сторінок“ увійшла й у його збірку „Непі“.

У цих творах Качура в деякій мірі романтично підійшов до революції. Правда, це викупався чистою красою введених ним

образів жінок-революціонерок — сільської вчительки Тамари Брагінської, у першій повісті, що попала в Сибір за свою роботу, й машиністки штабу зап. батальйону Галі Церанської, що віддано переводила антиімлітаристичну пропаганду з директив РСДРП у лавах царської армії. Це ідеалізовані героїні, що енергійно зміють боротися всупереч оточенню й усім несприятливим умовам. Побіч автор дає прекрасне тло ворожого табору, з працею генія-шпиґа Озеркова, нахаби вряника Рижова, маленького сторожа й друга вчительки та її учня Андрійка Остапчука, майбутнього революціонера на селі, та колоритних фельдфебеля Гризла, взводного Гадушки, поручника Маковського й ін. в армії. Малюнки сільської школи, чи військової казарми, молитов сільського хлопчика або сцен у школі, життєві образки стройової науки в армії — реалістичні, хоч письменник іноді й шаржує, особливо при антирелігійних випадках (сцена наскоку хлопців на церковну процесію в „Днях сваволі“, то-що).

На цих творах відчувся нахил автора до детективних сюжетів, можливо під впливом Конан-Дойля, хоч дія й поставлена в цілком реальні умови. Інтрига розвивається досить послідовно, наприкінці тільки почувається якась обірваність. Повісті ще ніби потребують свого продовження чи закінчення.

Коли б іти за теорією Н. Перна („Ритм жизни и творчества“, М.-Л. Г., вид „Петроград“, с. 141, 1925), — можна б сказати, що в них письменник визначив уже себе повноцінним, вступивши у фазу розквіту. У дальшому він, мабуть, піде тією ж стежкою, поглиблюючи лише теоретичну підготовку, міняючи для різноманітності жанри.

Бадьорість є оснiвним тоном Качуриних творів, хоч іноді й тяжких по змісту. Гинуть особи, а не ідеї. Краса боротьби отожднюється з красою захопленої соціалізм жінки, чи то буде весела вчителька Тамара, чи серйозна машиністка Церанська. Романтика революції впливає навіть на типового „сищика“ Озеркова, що все бачить і знає, не ховаючись, а бравуючи цим. Він каже: „Моя „нюхачка“ старого шпиґа нюхає свіжий праґар революції... деся тлів... розумієте? В якому саме місці... хіба не все рівно?“ („Ч. Ш.“, № 8—9, 1924, с. 32).

Цей письменник читається легко й з цікавістю не тільки тут, в даному разі, але й у таких новинках, як „Непі“, з історією одруження відпівідального комуніста та місцевих панночки Непі, після роману в потязі. Це сатира на новий радянський побут, на легке, примхливе, розкішне й злюче буржуазне жіноцтво. І все це вже в якому

новому, напівавентурному тоні, що особливо позначився на другому його оповіданні з тієї ж збірки (15—34 сс.) — „З минулого“ (або: „Історія його кохання“), яке було вміщено й у „Глобусі“. В останньому студент пролетар Гунька залицяється до доньки спекулянта — Тані, навіть оселяється на кілька місяців на ситий хліб в її родині. Але, коли дійшла справа до одруження, він був фіктивно заарештований своїми товаришами з чудернацькими найменнями Ірокез і Зебра. Для виправлення цієї новопролетарської богеми автор благочинно цитує їхнього листа до непмана, при якому вони гордо повертають витрачені ним кошти. Це щось ніби не в'яжеться. У суті це є штрихами накидані замальовки сімейних, вагонових і вуличних сцен, життя пролетарського студентства, веселі нотатки. Коли перші повісті наближають Качуру до спорідненого по духу Воруського на сторінках того ж „Черв. Шляху“, то тут уже на ньому помітна манера Слісаренка, з деякими натяками на Хвильового, а може й Генрі. Ці нові спроби — цікаві, але вони не зовсім пасують до особи автора. Це є свого роду данина моді, як веселі сторінки, що ними любив скрашувати свої будні Чехов, щоб пізніше дійти до гоголівського гумору кризь слюзи. Такі ноги вже почувались почасти й у Качури, а саме — в його селянських творах. Маємо на увазі „Історію одного колективу“ (ДВУ, 1925, „Бібл. Сел.“, 30 с.) бо це оповідання не тільки назвою, а й змістом являє тенденційне. Комнезамці з Петром на чолі перемагають куркулів з одеським Ванькою „блатним“, засновують колектив, переконують і жінок у його користі, закладають школу, слухають лекції й т. д. Одним словом, повна діяльність. Може так і буває, але все ж у художньому творі повчальний елемент не мусить перевищувати міри можливого, треба й тут мати почуття такту. Його ми дійсно вже знаходимо в наступних речах. Новий побут болісно проходить у селянській масі. За нього ще багато треба боротися, і навіть така справа, як сватання без хлібини може не вдатися, хоч молодята й кохаються (опов. „Без хліба“, альм. „Плуг“, зб. 2, сс. 89—103, ДВУ, 1926). Старі батьки тягнуть за „справжнім“ весіллям з попом, ганьблять неслух, ну, не згірш, як батьки за часів Нечуя-Левицького. Навіть уся красномовність сельбудівця Петра не може перемогти впертої Лежнихи, Ганнусиної матері. Автор,

по всьому, добре знається на сільському побуті і не даремне лічить в плужанських лавах. Ще більше це позначилося на його останньому оповіданні — „Похорон“ („Життя й Рев.“, № 9, 1926, сс. 16—24). Образ сільського інтелігента Остапа, що одружився в місті з шевцевою донькою Санею й має від неї дитину, нехрещену з волі молодих батьків, у супереч бажанню свекрухи, старої селянки Ганни, — є типовим. Тяжкими умовами сімейного життя, сварок, жінчин і хвороби Остап доведений до того, що з відчаю отруєв свою дитину. Він знемігся в боротьбі з обставинами. Його переживання тяжко вражають і кожного, хто може його зрозуміти. Доки він і йому подібні будуть одиницями стояти проти маси, доти змагання буде нерівним, хоч мета їхня в корні й вірна. Новий побут іде тяжкими кроками, як часто гірко проходить і все селянське життя. У цьому разі наш письменник спромігся на річ, що по силі нагадує Стефаніка, тим паче, що й мовою („тота“, „падку мій“ і ін.), народними образами, способами вислову й стилем письменник передає колорит свого рідного Поділля. Трохи урвалося йому хіба лише на фігурі самовідданого лікаря та дядька Степана, що говорить висловами на зразок: „душа, понятно, нервенний флюїд“ і т. п.

Коли раніше письменник давав часто жарти. то зараз він спроможався на твори, пройняті органічним вчуттям, вмінням зглибока споглянути на життя, сконденсувавши не тільки комічні, а й трагічні його боки. Почувається, що власна спостережливість у нього починає сполучатися з літературним досвідом його українських попередників. Ще трохи, і він зможе бути органічно пройнятим у творчості рисами власної вдачі, без позерхових впливів. Діапазон тематики у нього — не широкий, — село, військо, життя студентської богеми й трохи підпілля. Звичайно, його можна поширити. Коли до цього ще письменник додасть наукову базу, він зможе уріноманітнити й свої прийоми, не так багато доки що, і образність і жанри, і лексику. Все потребує уважної і впертої праці, і тільки з нею, при природніх здібностях можна сподіватися на дійсно видатні речі, що зроблять ім'я автору. Зараз у нього відчувається доба не життєрадісної романтики, а вступу в поглиблене світовідчування, а це спричиниться, певне, до написання більших і закінчених річей.

Ів. Капустянський

ХУДОЖНЯ ЛІТЕРАТУРА НА СУДІ У СЕЛЯНСТВА

Надзвичайно цікаву роботу почали провадити наші видавництва разом з редакцією газети „Радянське Село“. Видавництва асигнували певну кількість нової літератури для розсилки сількорам „Рад. Села“, щоб ці сількори зачитали книжки в сельбуді чи хаті-читальні і разом із слухачами дали колективну рецензію на ці книжки. Сількори добросо-

вісно виконали це завдання і нині ми маємо цінний матеріал, що краще за фахівців-рецензентів та критиків свідчить про те, чи зрозуміла була книжка для свого читача, чи задовольнила вона його вимоги з усіх боків: змістом, ідеєю (думками), зовнішнім виглядом, обгорткою, шрифтом, малюнками. „Радянське Село“ одержало силу рецензій, в цій же

статті ми спробуємо зробити підсумки лише частини — саме на ті книжки, що цікаві й рекомендовані в пресі для молоді. До того ж треба додати, що зачитувано було книжки в присутності кожен раз 15—35 слухачів, переважно молоді сільської. Сількор в своєму дописові як раз і передає так би мовити — резюме всіх тих дискусій, що відбувалися після прочитання книжки, звичайно, додаючи і свої думки.

Було зачитано такі книжки: Божко — Над колискою Запоріжжя, Шиманський — Зелена брама, Головка — Крученим шляхом, Ірчан — Лі-Юнк-Шан і Лі-Юнк-По, Худяк — У полі боротьби, Бондаренко — Чотири оповідання, Шкурupій — Пригоди машиніста Хорна, Бажан — 17 патруль, Хвильовий — Пудель, Корж — Борт (поезії), Поліщука В. — Дівчина (поезія).

Позитивних одзвигів дістали книжки Божка, Шиманського, Головка, Ірчана, Худяка, Шкурupія.

Лише один сількор № 2529 з Криворіжжя висловлює сумнів що до вірності історичних фактів в повісті Божка „Над колискою Запоріжжя“. Він ґрунтується на праці акад. Яворницького і сам знаходить невірні факти. Дійсно і в рецензії фахівців-істориків це закидалося авторові. „З боку художності книжка написана гарно, відсутність закручених виразів та слів дає змогу селянину все зрозуміти“ — каже цей сількор, а другий (№ 1688) висловлює побажання, щоб цю книжку переклали „на усі мови людности Спільки Соціалістичних Радянських Республік“. Для нас особливо важлива думка — що основне завдання книжки зрозуміле: „показує яскравими фарбами часи тогочасного капіталізму і пригноблення населення на Україні“. Відмічено нудний початок повісті „Зелена брама“, хоча далі читачі були захоплені змістом і уважно стежили за пригодами героїв. „Прочитавши повість, зразу можна побачити, чого хотів досягнути автор, коли писав її, а саме, як село ділилося на бідняків та куркулів та як ця боротьба виявлялася в період 1917 року“ (Сількор Мищенко). Всі відмічають в цих книжках відсутність чужих незрозумілих слів (у кн. Шкурupія єсть таких кілька: еліпис, Гімаляї, так само цьому авторові зауважується, що мова трохи покручена).

Рецензії негативні подано на книжки Бондаренка, Бажана, Хвильового, Коржа, Поліщука В. Найбільше дісталося поетам, як водиться, хоча до їхніх творів аудиторія поставилася з великою увагою, а сількори докладно описали всі суперечки та різні погляди слухачів. Сількор № 1788 пише: „Таку книжку не захоче читати ніхто, написано її кострубатим віршем, слова поперечувані, єсть чудернацькі вирази, чимало й слів незрозумілих (ажурний, екзотичний, облісто, потяги улюлюкають, матері — трюх сук), зрештою незрозумілим була й сама назва книжки „Борт“ (Коржа). Другий сількор № 2152 видно просто віршів не долюбляє,

а тому почав лаяти книжку В. Поліщука „Дівчина“ цілком без підстав, бо вона складена з приступних масі пісень і віршів, тим більше, що він не перевів гуртового зачитання віршів і подає власну думку („хоча я і скінчив 4-х річку, а нічого не розібрав. Поліщуку ще слід повчитися. Треба й селян пожаліти та збавити них від поліщуківських „поезій“ (?), так формулює він свою „критику“).

Більш серйозні обвинувачення до книжки Хвильового „Пудель“. Маємо аж два дописи, звідки видно, що книжку було зачитано на зборах і потім детально обговорено. Хиби такі: мова уривчаста, захована в якісь тексти, слів чужих ніхто не зрозумів, багато незрозумілих речень. „Книжка страшенно розтягнута і мало художньо оброблена... „Навіть учні профшкіл не зрозуміли, а де вже там простим неосвіченим селянам“ — висновок сількора № 1147 з Волині

Оповідання Бажана „17 патруль“ зустріло докладний розбор і повне засудження („читач-селянин зовсім не зрозумів про що написано. Слог книжки незрозумілий, є багато незрозумілих слів“ (сількор № 334), другий сількор відмічає, що „слухали з інтересом, але зупиняли часто для пояснення незрозумілих слів, автор, коли складав, то повинен був подумати, що книжка ця піде на село, треба кожному річ скласти, щоб була як можна більш зрозуміла“ — (сількор № 1381 з Одещини).

Розійшлися думки двох дописувачів про книжку Бондаренка „Чотири оповідання“: Сількор № 1015 з Чернігівщини її хвалить: „селяни не давали її передихнути, а щоб далі читав“, хоча зауважено, що книжка більш для робітників, а ніж для селян. Зовсім інше пише сількор № 1034 з Уманщини. Книжка читалася на зборах переважно з молоді, весь час доводилося пояснювати незрозумілі слова, яких багато (фанера, чемпіон, салто, гастролі, містер, букси, морзе, традиція, констатував, сексот, конспірація, жили Вестингауза, ВДГПУ, антрепренер і чимало ін.). Крім того незрозумілий самий зміст. Після прочитаного не лишається ніякого враження... В оповіданні „Начвартова зрада“, напр., ніхто з присутніх не зрозумів, де ж була зрада“. Висновок слухачів: для села книжка цілком не підходить.

Цікаві зауваження відносно зовнішнього боку книжок. Надруковані ясно, великими літерами, в міцній обкладинці, з малюнками на обкладинці, що пояснює зміст книжки — такі книжки гарні. Навіаки, дрібний друку фантастичні малюнки на обкладинках, у них в футуризмі, надмірна оригінальність зустріли гостру критику і засудження. Біля від усього вподобалися книжки з серії „Бібліотека селянина“, що почато її було видавати „Червоного Шляху“, а потім продовжувалася трохи Держвидавком.

Цей малий досвід показує, що дійсно кожну книжку можна призначати для певного споживання. Твори М. Хвильового, П. Тичини, почасти Бондаренка (досить молоді) це письменника, що його оце недавно ви-

лише перша книжка оповідань), поезії Коржа і йому подібних для села непридатні, та, певно, авторами і не призначалися для читача сільського. Сількори це перевірили і довели правдивість нашої думки.

Характерним для майже всіх рецензій є вимоги надалі посилати сількорам книжки з сільського господарства, ветеринарії, про майстерства різні, що до творів художніх — то надсилати більш прості та зрозуміліші для села. Єсть вимоги давати літературу з життя селянського, загалом, творів темами більш близькими до села.

Цікавий і самий склад авторів названих книжок що до їхньої приналежності до різних літературних груп та організацій. З 10 авторів 5 — члени спілки селянських письменників Плуг. (Божко, Шиманський, Худяк, Головки, Ірчан, цей правда член Зах. Секції Плуга), їхні твори не дістали жодного засудження. Решта — 3 члени Вільної Академії Пролетарської літератури (Вапліте): Хвиловий, Корж, Бажан, їхнім творам найбільше було висловлено догани і відмічено непри-

датність для читача саме селянського. Решта — (Бондаренко і Поліщук) не належать до жодної літорганізації (хоча Поліщук раніше був чл. Гарту). Це показує, що в основному установка нашої літературної організації взята вірно: Плуг має постачати літературу для села і це робить досить сумлінно, Вапліте — намагається обслуговувати швидко інтелігенцію і селу годі чекати від них для себе духовної споживи.

Ще один висновок треба зробити з цієї спроби: вона дала цінні наслідки, в такий спосіб дійсно можна почути слово читача і побачити, як він реагує на твори. Радянський читач абсолютно не може працювати за старою системою „писатель пописывает, а читатель почитывает“.

Такі досвіди треба робити в широкому масштабі, вони корисні і для авторів, і для видавців, що часто не ураховують потреб своїх читачів і випускають книжки навмання. В Радянській Республіці мусить бути точний урахунок вимог та можливостей.

Мих. Биковець

ЩО ЧИТАЄ НА СЕЛІ МОЛОДЬ?

Крім нових книжок, що тепер ідуть на село від наших видавництв, єсть тут ще досить старих книжок, романів, що ними захоплюється молодь. Я назву лише декілька авторів, що ними захоплюються у нас: це Олександр Дюма, Фенімор Купер, Густав Емар, Луї Буссенар та багато інших. Що саме приваблює читача в цих творах? Відповідь така: в нашому житті все таке буденне, просте, звичайне, знайоме. Література сучасна пише про те, що в нас зараз робиться. Немає таких захоплюючих моментів з життя американських індіанців (Ф. Купер, Густав Емар), нема такої пишності, героїзму, гордості, відважності, багатства, різних любовних інтриг, як це зустрічається в ром. Олександра Дюма. Ось це і впливає на нашу молодь і вона дістає романи скрізь, де можна, аби пережити оте інше, незнане життя. Кожному відомо, що в цих романах мова надзвичайно проста і легко дається читачеві, оцього лише молоді й потребують. Сучасний читач часто не має змоги вдумуватись в сучасні твори, йому трудно розшифровувати мову сучасних українських письменників, які до того ще й дуже грішать, так що хоч думай і рік, то нічого не придумаєш із його речення. От хоч би для прикладу взяти уривок вірша М. Драї-Хмари з його книжки „Проростення“.

Ще губи кам'яні дахів високих
Пожадило бузу татарську ссуть
Ще безматень у вульні велетенським
не зворхнувся, грузно спить, —
а вже

Набряклими повіками за містом
моргає хтось.¹⁾

Скільки не думай, хоч трісни, то ніяк не придумаєш, що це за „безматень“ і в якому це він „вульні велетенським“.

Чорт його знає!

А сільська молодь, а також і учні, що кінчають 7-ми річку, що ще тільки йдуть до життя, не беруть „сухих“ книжок, як вони кажуть, а щось цікаве — веселеньке. І сидить хлопець, чи дівчина, пріє над романом Дюма „Граф Монте-Кристо“ більш як в 1000 стор. чи „Приключення Джона Девиса“, дивується, як то воно там гарно так захоплюється, які вони всі герої такі горді, сміливі, то-що.

Думаю, з цього прикладу стає ясним, що старі романи що держаться серед нашої молоді і наворачтають їй фантазію в гірший бік, дають небажані наслідки. Коли б поставити питання перед юнаком так: На що ти читаєш ці книжки? Яку вони тобі дадуть хоч маленьку користь? — Певний я, що він сказав би: „Я читаю так собі, бо цікаво, крім того нема де дістати сучасної гарної книжки“.

Отже з цього висновок ясний: потрібно нашим видавництвам дати молоді цікаву, захоплюючу літературу, що задовольняла б смак молоді і в той же час в кінцевому наслідкові давала безумовну користь. Старі романи і інше барахло того гатунку, що я назвав, потрібно вижити із сел.

Коли не помиляюсь, здається мені, ще дуже й дуже мало юнацької літератури. Отже цю справу слід налагодити.

Нашим видавництвам слід про це подумати. Коли немає нових творів, то треба принаймні видати наших класиків, вибираючи з їх творів саме те, що корисним буде для сучасного читача.

Сількор І. Руденко

¹⁾ Вид. „Слово“ 1926 р. ціна 75 коп.

БІБЛІОГРАФІЯ

Панч П. Бог богів. 1. „Бог богів“. 2. Загублена шапка“. ДВУ. Військовий сектор. 1926. 38 ст. 30 коп.

Новоутворений військовий сектор ДВУ одною із перших випустив книжечку Панча. Проти цього нічого б не можна мати принципово, приймаючи до уваги, що автор і сам досить довго перебував старшиною в армії й тому мусить знати цей побут. Дивно, навіть, що він мало до нього звертався, очевидно накоплюючи свої спостереження напів свідомо, не уважно. Це почувається й на цих двох оповіданнях збірки, побудованих на анекдоті, як це часто буває у даного письменника. Вони вражають своєю неглибокістю, психологічною поверховністю.

„Бог богів“ — воляка-старовір, що носить чомусь пояс з таким написом, є боягузом. Він ховається в кущах, за скирдами, або ходить переляканою марою по лінії. Якесь дефективна людина — починає він згодом ширити чутку, що його куля не бере. Начальство, щоб перевірити, виставило проти нього полк, і цього напівбожевільного чудака було забито, хоч нормальніше було б його відправити просто до лікарні. Ми розуміємо потребу в антирелігійній агітації, але ця тенденція мусить знаходити відповідне сюжетове оформлення, чого у автора бракує на всі 100%. Малюнок на обгортці осяяного воляки на коні так само подібно до авторського задуму кумедний, хоч інші ілюстрації й нічого собі.

„Загублена шапка“ є теж напівгола істина, що воляка мусить слухатися наказів, бо інакше йому загрожують лише неприємності. Недодуманість, написання нашвидку, невтримана мова (дієприкметники на — „чий“), непослідовність характеризують обидва твори автора, що вміє писати краще.

Янек

Плевако М. „Хрестоматія нової української літератури“. т. І. Перша половина XIX століття. 1. Дрібно-панська передшевченківська література. 2. Шевченко. ДВУ, 1926 р., 591, II, ц. 3 крб. 50 коп., т. 10.000 пр.

Нарешті виданий перший том „Хрестоматії“, другий том якої публіка вже давно зачитала, і він з'явився вже навіть повторним. Але хай читач трохи розчарується, він не знайде тут повного уявлення про українське письменство від Котляревського до наших днів, як це в трохи іншому плані було у зб. „Вік“. Оказується, що упорядчик свою хрестоматію задумав аж на п'ять випусків чи томів (див. „Передмову“, 4 с.), три з яких ще колись вийде, а може й не вийде, поміж першим і другим томом. Немає чого казати, що ця ідея добра, як і інші ще величніше задумані автором, але теж далекі від здійснення. Ясно одно, що ця „Хрестоматія“ не підійде під тип звичайних читанок, так зараз поширених. Вона має обслуговувати Факрофоси ІНО та вчителів, самоосвітників і курсантів, що вивчають українознавство. Для

такого завдання може почасти вона й підійде. Звичайно, курси українознавства хоч би познайомилися з українськими класиками, епігонів же їм би можна й не нав'язувати. А перший том, окрім деяких відомих імен, як Котляревський, Гулак, Квітка, Боровиковський, Метлинський, Костомаров, Стороженко, Гребінка, Шашкевич, Куліш, Шевченко включив і два десятки поетів переважно, відомих лише „по наслышке“, як Пузина, Рудиковський, Думитрашко, Писаревські, Макаровський, Бодяньський, Білецький - Носенко, Олександров, Кореницький, Корсун, Кухаренко, Тополя, Забіла, Петренко, Чужбинський, Головацький, Устьянович, Могильницький.

Ці останні ймення цікаві для фахівця, але не можуть мати інтересу для ширшої публіки, тим паче, що й сприймати їх треба обережно, з марксистським аналізом, бо упорядчик підібрав твори, яко документи не тільки робітничої, а й панської ідеології. Читач мусить вміти й досліджувати, видирняти кріпосницькі або націоналістичні твори від революційних для того часу. Правда, передмова, а потім тези, доложені до книжки на 17 сторінках, що говорять про економічний стан тодішньої України та класову структуру суспільства, мають на меті трохи схематично орієнтувати читача. Доложена коротка характеристика кожного письменника, бібліографія його творів майже всіх й навіть бібліографії про нього, що вже не не задовольняються „Іст. укр. письм.“. Ефремова, дають змогу заглибитися допитливому читачеві в відповідну літературу. Ця остання, особливо повно наведена для Шевченка (сс. 499 — 520). У книзі він найде й тексти, які йому було б трудно відшукати, особливо на провінції. З цього погляду книжка буде єдиною й потрібною. Коли б ще додати портрети письменників, хоч би по змозі, було б зовсім добре.

„Хрестоматія“ принесе свою користь, хоч Нечуя - Левицького, Мирного, Глібова, Марка Вовчка й інших класиків до 80-х років, у тому числі драматургів, доведеться ще довго купувати в окремих виданнях.

Для книгозбірень книжка — обов'язкова, але звичайному читачеві вона навряд чи буде по карману.

Коректурні недогляди звичайно трапляються, та їх і трудно уникнути в великій книжці, особливо в петиті.

Ів. К.-й.

Ольминський М. По вопросам литературы. Прибой. 1926. 131 стр. 80 коп. Книжка поділена на три частини: сучасна література, література стара і статті в справах преси. Звертають увагу статті, що показують реакційність в творах (після 1905 року): Сологуба, Арцибашева, Винниченка, зачіпають справу тогочасного літературного походу проти М. Горького. Єсть цікавий матеріал про Салтикову — Щедрину, що його сатири втратили свої гостроти й цінності і для

нашого часу. В книжці маємо кілька статтів про періодичну пресу і особливо варту уваги ст. „Как я стал литератором“. Червоною ниткою в цих статтях проходить висновок автора про необхідність серйозної літературної учеби для кожного початкуючого письменника.

Мала кількість літератури марксистської, особливо в справі оцінки явищ літературних минулого недавнього часу та аналізу критики і її історії примушують нас поставитися до книжки М. Ольминського уважно, хоча вона складена з різних статтів, що друкувалися в свій час по різних органах (яких правда, тепер тяжко дістати, особливо на провінції). Книжку можна радити до студіювання нашим літгурткам та тим товаришам, що цікавляться питаннями марксистської критики.

Б.

Юрезанський Вол. — „Заграви над ла-
нами“ — повість про 1905 рік. Книгоспілка
1926 р. 130 стр. — ц. 60 коп.

Чимало є на нашому книжному ринку художньої літератури з подій 1905 року, але небагато таких великих творів, як повістей. Повість Юрезанського є чи не першою після Кодюбинської „Фата - Моргана“ (звичайно не в розумінні якості Г.). В „Загровах“ автор художньо передав всю дійсність, все життя селянина - бідаря, в той час, як поміщицька нагайка розгулювала по селянських спинах, „встановлюючи порядок“. Розповідається в ній про життя одного села на Чернигівщині в самий розгар селянських повстань. В селі, звичайно, не без поміщика. Вибудував палати, сієвся, взяв у свої лабети селянство й довгими роками ссав із них кров. Надходить 1905 рік, і село помалу прокидається. Воно довідується від селян - сусід та студентів про страйки й криваві сутички робітників з царатом та тих селян, що вже повстали проти панської сваволі. Вони також ідуть грабувати, розбивати маєток свого пана, збудованого їхньою ж кривавицею. Але на другий день, пан із прикликаним ййськом розпочинає криваву розправу проти бунтівників. Багатьох заковують у кайдани, везуть до тюрм. В решті - решт панський маєток спадкоє одне хлоп'я, мов зігнавши на цьому злість усіх покривджених.

Такий коротесенький зміст цієї книжки. Вона читається легко й мова зрозуміла. Цікава книжка ще й тим, що в ній немає якогось окремого головного героя. Тут робота всього колективу — села. Іноді викреслюється щось головне, але ж в ході подій герої розвиваються в масі.

Однак книжка має хиб. Перше, що кидається в очі, це деякі суперечності, а саме: автор, як видно, розраховував книжку на дорослого читача, але завдання своє збачив. Він почав книжку Петриком (хлопчиком повстанцем років 13 - ти) й кінчив ним. І тому Петрик у нього виходить ніби якимсь керовником села, та ж його роки ніяк не дозволяють цього.

Потім не показано яскраво, що уявляв із себе той студент, що „йшов у народ“ — під-

говорювати селян проти пана. Представник кого він, яка робота на стороні? Від нього в читача не залишається жодного сліду такого, як розраховував автор. Також дуже мало згадується й про тодішній робітничий рух.

Селькор І. Глуценко

Голдобин А. Как писать сценарий для кино - картин. (Москва, 110 ст. 60 коп.).

Соколов Ип. Кино - сценарий (теория и техника). Москва. 90 стр. 50 коп.

Наші читачі не раз надсилали запитання відносно літератури про кіно. Дійсно, значна частина членів нашої спілки коли ще не пише сценарія, то принаймні марить про це. Тому гадаємо, що не зайвим буде порадити читачам оці дві, доки що найкращі книжки в справі теорії кіно - сценарія. Перша з них — більш популярна, подає багато цікавих відомостей загалом про кіно, кіно - сценарну кризу за кордоном, техніку кіно - зйомок; в книжці наведено зразок кіно - сценарія „Чорное дело“, подано лібрето кращих фільмів радянського виробу (досить невдало складені), в кінці єсть практичні вказівки, що безумовно потрібні кожному, хто починає писати сценарії. Яко перша, початкова книжка про техніку сценаріїв — праця Голдобина свою користь дає, тим більше, що зараз ми помічаємо велике зацікавлення до цієї нової форми літтворчості саме на периферії, де у початкуючих сценаристів бракує початкових знань в цій справі.

Друга — більш серйозна і дає авторові сценарія велику теоретичну допомогу. Автор звернув особливу увагу на теорію сценарія: елементи, сюжет, початок, розгорнення і кінець сюжету, інтригу та деталі її, загальна композиція сценарія. Друга частина книжки відведена техніці сценарія: монтаж, монтаж планів, будова, зміна, темп і ритм планів, написи, паралельні дії, чергування дії, різних планів. Всюди автор свої положення підсилює прикладами з відомих кращих сценаріїв. Крім спеціального свого призначення, книжка цікава своїми теоретичними положеннями загалом про будову твору, дає надзвичайно цінні вказівки авторам п'єс, інсценізацій, агіток. Що правда, постійне посилення автора на приклади зі світових сценаріїв мало відомих провінціальному читачеві, не стає у великій пригоді робітникові сценарія, проте, всеж такі ці приклади наочно доводять правдивість думок автора і таким чином його положення стають авторитетнішими.

Перша книжка в кінці має бібліографічного показника літератури в справі кіно. Але поскільки саму книжку видано було минулого року, в показничкові наведено стару літературу, в той час як нині маємо вже чимало нових, більш корисних видань. Загалом тим, хто цікавиться кіно, радимо виписати з видавництва „Кіно - Печать“ (Москва, Страстная пл., 2 - 42) каталога нової літератури.

Мих. Марусик

ТВОРИ

членів Плуга окремими книжками, видані в 1926 році

Атаманюк. — Сатира і гумор. Альманах. Київ. Час.
Бедзик Дм. — До сонця. Збірка опов. для дітей. ДВУ
 „ — Молодняк — читанка — альманах. ДВУ
 „ — Перша купіль. П'єса на 5 дій. ДВУ
Биковець М. — За дитячу книжку і кіно-фільм. Статті. Плучанин.
Головко Ан. — Інженіри. Оповідання. ДВУ.
 „ — Можу. Повісті й оповідання. ДВУ.
Іванушкин. — Селянські рухи на Київщині. К.
Іжевський. — 9 травня. Книгоспілка.
Качура Я. — Непі. Оповідання. Книгоспілка.
Каштан Карий. — Селькорія. П'єса на 3 дій. ДВУ.
Кириленко Ів. — Відступ. Опов. ДВУ.
 „ Стихія. Опов. ДВУ.
Ковтун Ів. — Товариш і товаришок. Опов.
Муринець В. — Розумна бабуся. Дит. п'єса.

Муринець В. — Тарасиків сон. Дит. п'єса. ДВУ.
Пилипенко С. — Іван Франко. Крит. біогр. нарис. ДВУ.
 „ — Плуч-альманах № 2. ДВУ.
Різниченко В. — Гарасько - повстанець. Опов. ДВУ.
 „ — Люди. Збірник Охтирських письменників.
Слобожанський П. — Тарас Шевченко. П'єса на 3 дій. Рух.
Товстоніс В. — Майка. П'єса на 1 дію. ДВУ.
 „ Бувший перший на все село. П'єса на дій. ДВУ.
 „ Скибині діти. П'єса на 3 дій. Рух.
Худяк В. — У полі боротьби. Опов. ДВУ.
Чередниченко В. — До діба баби по шматок хліба. Опов. Книгоспілка.
 „ Незадачливий їздець. переклад. Книгоспілка.
 „ Що трапилося з Тетею Зорянською. Опов. ДВУ.

З архівів Плуга: Полтавська філія спілки в 1923 р.

„Сидять зліва: М. Лебідь, Гр. Епик, Ол. Громів, Юр. Жилко. Стоять зліва: П. Усенко, М. Кожушний, Ф. Злидень, Гр. Чабанівський

ВЕСЕЛА ГОРІНКА

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ПОРАДНИК

(Як писати вірші, оповідання, статті)

ЧАСТИНА I

1. Писати можна про що завгодно: про сонце, щоби, війну, погоду, квас, бандитів, годинник, торішний сніг, самогон і про кого завгодно. Написавши — неси в редакцію. Через тиждень іди за рукописом і неси в другу редакцію... Коли всі редакції обійдеш, і нігде не приймуть до друку, придумай хльостку назву і видавай сам окремою книжкою. Читачі знайдуться.

2. Одержавши випадково гонорар — роби з ним, що хочеш. Можна зфотографуватися, купити винограду, вступити в кооператив, купити жінці ножиці і т. ін. Редакція, виплачуючи гонорар, дає повну волю ним розпоряджатися. Книжок не купуй, бо цим можеш зіпсувати свій оригінальний стиль — копіюватимеш зачитаних авторів.

3. У віршах більш від усього пильнуй, щоб не писати рим „очі — ночі“, „село — мело“, „любов — кров“, „страждання — кохання“. Сучасних редакторів такі і їм подібні рими доводять до божевілля. Натомість заспокоюй їхнє серце (редакторське) ніжнішими звукосполученнями: „тінь — він“, „дикий — крики“, „заверюсі — Маруся“, „травня — плавень“, „вуса — молюся“. Загалом — що менше буде рими, то найкраще. Щоб більше заробити — виписуй кожне слово в окремий рядок.

4. Будувати речення треба так, щоби легко можна було замінити дієвих осіб і обстановку. Це для того, що коли твор не прийме „Сільсько-Господ. Пролетар“, можна було б всі слова „артіль“, „наймит“, „село“, „корови“, „хазяїн“, переробити швидко на „кооператив“, „пайщик“, „торгівля“, „пай“, „крам“ і зразу ж віднести до „Нової Громади“. Коли й там мало розуміються на творі, перероби ще раз так: „регістр“, „розряд“, „штати“, „завканц“, „папер“ і йди впевнено до „Службовця“. Гарно так само написати вірша в 8 примірниках і розіслати по всіх редакціях: може де й клієне.

5. Проза загалом вимагає серйозного підходу: оповідання починай з дії: ...Рябий Грицько враз умився юшкою... Або: „Маруся весело чукакала дитину, а на серці гадюкою... Не поганий й такий початок: „Ах ти ж разперетаку...“ Це зразу притягає увагу читача, а далі можна подати природи рядків на 400, погоди — рядків на 200, переказати штук зо три анекдотів і закінчити енергійно: „А на сході червоніло небо і наливало груди радістю...“ Можна й так: „Він одбіг, підняв кулака і люто кинув: зажди, куплю я штиблети, побачимо, чия буде тоді Мокрина“.

6. Любовну інтригу треба розгортати з другої сторінки, бо інакше ви скоро видохнетесь. Гвалтування дівчини звичайно під кінець, але недалеко, щоб встигнути показати, щож робив далі коханець та як гвалтовника Радвлда покарала.

7. Нарис тим несхожий до оповідання, що його пишуть ще з більшою похапливістю і не переписують на біло. В нарисі до речі вставити кілька пісень, матюків можна 2—3, інтрига зайва. В нарисі важливу роллю має заголовок, він неодмінно мусить бути ударним: „Будяки“, „Що співає молодь“, „Аліменти“, „Самогон“, „Хуліган“, „Батьки і діти“.

8. В етюді різними там дурницями, піснями, приказками мало допоможеш. Тут уже треба бити на душу, вивернути її і показати підкладку всім. Боронь доле — зачіпати крамаря чи кооператив. В торговому ділі душі не помагається. Коли герої етюду плачуть — хай лле дощ, а при гніві мусить бути грім, (то нічого, що дія трапиться вдень, ясної години!). Розлучатися краще в осени, а кохатися — на весні, щоб і природа в етюді співчувала душам автора та героїв.

9. Статті критичні слід писати після служби зараз же. Людина тоді ніби злішою виглядає і перо її гостро скальпує сучасних письменників. Перед тим для натхнення неодмінно треба прочитати кілька сторінок з книги „Камо грядеші“. Назву давай бойку: „Куди йдемо?“, „Чого хочемо?“, „Що буде завтра“, „Де ж наш шлях?“, і т. п. Не забувай про влучний епіграф з якогось поета.

Раз в статті лаєш — почни з описового: ... „Ми вже не раз попереджали... або: „Наша молода література буйно росте... черноземні сили...“ Іноді робить сильне враження така фраза: „На сірому (а то й чорному) фоні нашої літератури... В середині мели що хочеш, але перерізуй статтю цитатами. Кінець роби бадьорий: „І вже нині можемо ми з певністю... чи: „Хай не мало тут помилок, молодих огріхів, але“...

10. Нас спитають за рецензії — як тут бути? Справа проста. Авторів рецензій треба мати ножика, щоб розрізати дві останніх сторінки. Випиши уважно: коли, хто, як, чим, за скільки і т. п. видрукував книжку. На початку підпусти на 1 карб. моралі (щоб довша була рецензія) про те, що ось мовляв, не було раніш книжок, мало освітлено справу. Далі: як що хвалиш — пиши: „і нарешті давно ждана праця“... Як що лаєш: „Але на жаль — і ця книжка“...

По оглаву — перекажи зміст і кінчай словами: „Нам лише дивно, що ще знаходяться... (це коли лаєш); чи: „З великою радістю ми перечитали...“ (коли хвалиш).

В кінці не забудь: „обкладинка гарна, книжка недорога, читача вона знайде“...

Проф. Ямб Новелькович

АНТОЛОГІЯ СУЧАСНОЇ УКР. ЛІТЕРАТУРИ

(пародії й епіграми Л. Первомайського)

ПАВЛО ТИЧИНА

Боже мій, собачка!
Друзі, я боюся...
Що це? Відкіля це?
А які клаки?!

Та це ж не собака,
Та це ж вовкулака,
Та це ж вовкулака, —
За які гріхи?

Може покусати...
Та куди ж сховатись?
Я надину сакви
І піду в мандри...

Може хто впізнав,
Що іде Тичина,
Саме той, що якось
Вірші написав:

про оркестр космичний
та про революцію,
та про революцію
ту, що чабанн...

Ніч стара, нездужаю...
Ой, укрийте... вкрийте!
Мабуть що замерзну, —
От як би на піч.

Вечір...
Ніч...

ГРИЦЬКО ЄПІК

Засів Григорій в Держвидав,
Юнсектор хлопцеві згодився...
„На зломі“ книжку написав
І, бідолаха, надломився...

ОЛЕСЬ ГРОМІВ

Він причепив на груди КІМ,
В „Пурпурну даль“ направив кроки, —
Гулкий розсилав Громів грім —
Не вбив нікого, не сполохав...

ДМИТРО ЗАГУЛ

Двадцятку весну я співаю,
Загул відомий вам усім.
Гей бережись, критична зграя,
Ми вас розвіємо як дим!
Ми стали з Плугом насторожі,
Мн ЗУ не врадимо нігде,
Дрижїть, „некласики“ *) ворожі,
„З зелених гір“ Загул іде.

ІВАН КИРИЛЕНКО

Іван „Стихією“ пашисть,
Ні перед чим не „Відступає“ —
В Лівадії марші маршисть,
А в таборі... відпочиває...

АНТОН ДИКИЙ

Пилипенко жмуриться,
Биковець до стінки тулиться...

Це хто?
Хто?
Хто?

Дикий біжить, хвилюється,
як електричний ток...

— Здрасте!
Ви
мої
погані рядки
Надрукуєте?!

МАРКО КОЖУШНИЙ

Про орнаментику чаш Марко:
Електрика! Машини ми!
А місто заглушило шпарко
Його гудіннями машинними.

ГРИЦЬКО ПЛИСКУНІВСЬКИЙ

Як швидко роки проминають...
Усі ідуть вперед, ростуть,
Мене ж гріхи до раю не пускають,
Мені назад прослалась путь...

ІВАН КОВТУН

Він ковдру ватяну придбав
І купить скоро етажерку,
Ще про „аборт“ щось написав
І стане, мабуть... акушеркою.

ОЛЕСЬ ДОНЧЕНКО

У кожного своє серце
І своя голова...
Хіба Донченко співає під Уткина?
Уткин під Донченка співа!

Що там „Рижий Мотеле“ —
У Донченка єсть „Батрак“...
Схожа неділя з суботою?
Чому не так?!

*) Літеру „о“ коректор випустив свідомо.

ПОЧТОВА СКРИНЬКА

ДОПОМОЖІТЬ І ПОЧАТКУЮЧИМ

(Лист до редакції)

Членів „Плуга“ 138, студійців не знаю скільки, а тих, що пнуться до „Плуга“ знаю — безліч. Щоб вступити в члени „Плуга“, треба розділяти платформу, знати статут і мати стаж, що рахується на друковані поезії та прозові речі. Щоб видрукувати, треба влучити в таку редакцію, котра як раз цим сортом літматеріалу цікавиться. має в ньому потребу і місце на сторінках свого видання. Щоб не пішло, може з таким терпцем старанно оброблене, до кошिका, треба надісланим матеріалом задовольнити вимоги редакції, з чим початкуючі письменники здебільшого не справляються (нарікання редакторів на брак гарного літматеріалу).

Щоб менше було непорозумінь та нарікань, прикладом таких, як це читаємо в „Листі“ до редакції „Плужанина“ одного з авторів“ (в ч. 2), щось треба і вам у центрі „сидящим“ для нас зробити. Кількість журналів та газет так центральних як і провінціальних краєвого та округового значіння росте з кожним днем. А починаючі письменники, особливо на селі, за добру половину їх нічого-сінько не знають, за деякі тільки чули, назв 4—5 очима бачили, а читали й того менше. Як тут потрапити к своїми творами до вірного місця? Моє побажання дати на сторінках „Плужанина“ список всіх журналів та газет із вказівками за їх напрямком, зміст, що з літматеріалу їм потрібне, ухили редакції, адресу і т. д. Це звільнить Ц. К. Плуґа від звагу творами, дасть змогу більш продукційно письменникам використати свої сили, надасть їм більш охоти і впевнення в своїй роботі.

Артемівська Цукроварня.

В Стадник

Відрекції: Побажання В. Стадника слушне. Подаємо нижче — список видань, що містять художній матеріал та їхні адреси. Дати детальну характеристику не можемо, бо це займе багато місця. Час від часу „Плужанин“ давав і даватиме рецензії на те чи інше видання.

Список журналів, що містять художній матеріал

1. **Безвірник** — протирелігійний міс — к ЦККПБУ. Харк. ДВУ. (3 міс. — 45 к.).
2. **Всесвіт** — 2-х тижн. Харк. Лібкнехта П. (Ім. — 40 коп., окр. № — 20 к.).
3. **Глобус** — 2 тижн. Київ. Леніна 19. (1 м. — 10 к., 3 м. — 50 к.).
4. **Життя й Революція** м — к. Київ. К. Маркса — 2. (1 міс 70 к. 3 м. — 2 крб.).

5. **Знання** 2-х тижн. Харк. ДВУ (1 міс. 60 к., 3 міс. — 1.75 к.).

6. **Зоря** — міс — к. Дніпропетровське. Пр. К. Маркса 106. (1 м. — 20 коп.).

7. **Молодняк** — міс — к ЦКЛКСМУ. Харк. Пушкінськ. 24. (1 м. — 40 коп.).

8. **Молодий Більшовик** — 2-х тижн. ЦК ЛКСМУ. Харк. Пушкін. 24 (1 м. — 25 коп.).

9. **Нова Громада** — тижн. Книгоспілка. Харк. Спартак. 2. (1 м. — 30 коп.).

10. **Плужанин** — ЦК Плуґа. 2-х тижн. Харк. Пушкін. 24. (1 міс. — 50 коп., 3 міс. — 1. 50 коп.).

11. **Селянка України** — 2-х тижн. Харк. Пушкін. 24 (1 міс. — 15 к., 3 міс. — 40 коп.).

12. **Селянський Будинок** — міс — к. Харк. Пл. Р. Люксембург. Сельбуд. (3 міс. — 75 к.).

13. **Сільський Театр**. міс — к. Харк. Пушкін. 24. (1 № — 30 коп. на 3 міс. — 80 коп.).

14. **Сільсько-г. Пролетар** — тижневик. Всеробземлісу. Харк. Палад Праці. (3 м. — 35 коп.).

15. **Службовець** — 2-х тижн. Ц. Пр. Профспілки Радторгслужбовців. Харк. Палад Праці 110. (1 м. — 40 к.).

16. **Цукровик** — міс — к. Ц. Пр. Профспілки. Цукровиків. Харк. Палад Праці. (1 м. — 20 коп.).

17. **Червоний Шлях** — міс — к. Харк. ДВУ (на 1 міс. — 1 крб., 3 міс. — 3 крб.).

18. **Червоний Клич** — міс — к. МОДРУ. Харк. Пушкін. 49. (1 міс. — 10 коп., 3 міс. — 30 коп.).

19. **Червоні Квіти** — 2-х тижнев. Харк. ДВУ. (1 міс. — 60 к., 3 міс. — 1.75 коп.).

20. **Шлях до здоров'я** — міс — к. Нарком-здоровля. Харк. Пушкін. 14 (1 міс. — 20 к.).

Газети, що вміщують худтвори:

1. **Більшовиченята** — піон. газ. Київ вул. Леніна 19.

2. **Геть Неписьменність** — газ. тижн. Харків. Артема вул. 29.

3. **Комсомолец України** — Харк. Пушкін. 24.

4. **Культура і Побут** — додаток до газ. ВІСТИ ВУЦВК, Харк. Лібкнехта 11.

5. **Молодий Більшовик** — газ. (два рази на тижд.) Київ. Леніна 19.

6. **Майбутня Зміна** — тиж. газ. Дніпропетровське. Просп. К. Маркса 106.

7. **На Зміну** — піонер. газ. Харк. ДВУ.

8. **Народний Учитель** — учит. газ. тижн. Харк. Сумський пр. 5.

9. **Селянська Правда** — газ. 2 рази тиж. Гумань.

10. **Радянська Думка** — газ. Черкаси. Івді містить худ. матеріал.

„ПОЛЫМЯ“ БЕЛАРУСКАЯ ЧАСОПІСЬ ЛІТАРАТУРЫ, — ПОЛІТЫКІ, ЭКОНОМІКІ, ГІСТОРЫІ — (Пяты год выдання)

У часопісі прымаюць удзел самыя выдатныя
беларускія літаратурныя і навуковыя сілы.

Часопісь „Полымя“ выходзіць раз в павтара месяцы (8 кніжак на год).
Кожн. нумар часопісі „Полымя“ выходзіць разм. ня менш 12 друк. аркушав.
У кожным нумары „Полымя“ вы знойдзеце і літаратурны, і політычны, і
эканамічны, і гістарычны матэрыялы.

Кошт асобнага нумару в продажы—1 р. 50 к.,

— а пры падпісцы з пасылкаю на дом: —

на 3 месяцы (2 нумары) — 2 р. 50 к., 6 месяцав (4 нумары) — 5 р.,
1 год 8 (нумарав) — 10 р.

Адрас рэдакцыі і адміністрацыі: Менск, Савецкая № 63.

Спілка селянських письменників ПЛУГ

Вийшли з друку і продаються видання Спілки Плуг:

1. Мих. Биковець — „За дитячу кніжку і кіно-фільм“. Статті. (Про дитячі оповідання, п'єси, фільми, малюнки, шкільні лігуртки, студії дитлітератури, хто видає дитлітературу, куди посилати рукописи, покажчик книжок в справі дитлітератури). Книжка на 64 стор. з 8 фотографіями письменників. Ціна 25 коп.
2. Остап Вишня — „Вишневі усмішки кооперативні“. 28 фейлетонів. З портретом автора і його факсиміле, обкл. худ. Судомори. 112 стор. Ціна 80 коп.
3. Остап Вишня — „Українізуємось“. 8 гуморесок про українізацію. Недрукована ще інтермедія п'єси „Вій“. З портретом і факсиміле автора. 32 стор. Ц. 15 коп.
4. Антоша Ко — „Лопанські раки“. 5 гуморесок. Бібліотека „Весела книжка“, вип. 2. 32 стор. з 3 малюнками. Ціна 15 коп.

Здано до друку і будуть в продажу у листопаді 1926 р.:

1. Л. Первомайський — „Комса“. Оповідання. 32 стор. Ціна 20 коп.
2. Антон Дикий — „Огонь цвіте“. Поезії. 32 стор.

Готуються до друку:

1. Слідуючі випуски з Бібліотеки „Весела Книжка“ (гуморески Вухналя, Капрона, Антоші Ко, Остапа Вишні, Юхима Гедзя, Метеорного, Підкови Ів. і ін.).
2. Збірки оповідань П. Вільхового, поезій Ан. Панова, Гр. Плискунівського, Ол. Ведмицького, Ан. Шмигельського й ін.

Всі книжки продаються по книгарнях Держвидаву, Книгоспілки, Рух, Час, в уповноважених редакції журналу „Плужанин“, по залізничних кіосках.

Книжки можна виписувати з редакції „Плужанина“, при умові висилки вартости вперед або накладною платнею.

При замовленні більш як на 1 крб. пересилка безплатно. Передплатникам журналу „Плужанин“ річним і піврічним пересилка безплатно. Іншим на пересилку додати по 2-4 коп. від книжки (залежно від ваги книжки).

Адреса Видавництва: Харків, Пушкінська, 24, „Плужанин“.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ ІЛЮСТРОВАНІЙ ТИЖНЕВИК „НОВЕ МИСТЕЦТВО“

Видання від. мистецтв Упр. Політосвіти НКО УСРР.

Журнал містить статті в справі театру, образотворчого мистецтва, музики, кіно, поезії, фейлетони, рецензії, мистецьку хроніку.

Передплата: на 1 рік — 9 крб., 6 міс. — 4 крб. 50 к., 3 міс. — 2 крб. 60 к., 1 міс. — 80 коп. Ціна одного примірника в Харкові — 20 коп., на периферії, на залізниці — 25 коп.

Редакція й контора: Харків, вул. К. Лібкнехта, 9.

ВІДКРИТО ПРИЙОМ ПЕРЕДПЛАТИ НА 1927 РІК

на двохтижневий ілюстрований літературно-художній і критичний журнал

„ПЛУЖАНИН“

3 - ій РІК ВИДАННЯ

ЗА РЕДАКЦІЄЮ: Биковця М., Загула Дм., Кириленка Ів.,
Лебеда М., Момота Ів., Панора Ан., Пилипенка С.

„ПЛУЖАНИН“ виходитиме два рази на місяць 2 і 16 числа
кожного місяця книжками по 40 стор (на місяць 5 друк.
аркушів) в реорганізованому виді

В ЖУРНАЛІ ВІДДІЛИ:

1. Красне письменство (оповідання, нариси, етюди, переклади з чужих мов, вірші)
2. Статті (організація літруху, теорія і літтехніка, літ-дискусія, з життя закордонної літератури, поточні нотатки)
3. Література і школа (питання вивчення літератури в трудовій, професійній та вищій школі, літгуртки в сельбуді, клубі, школі, програми та схеми розбору творів, форми літроботи в школі)
4. Критика (літпортрети, огляди, рецензії, „Що буде читати завтра наш читач?“, по сторінках газет та журналів, показчики літератури)
5. Хроніка (в ЦК Плуга, на Україні, по СРСР, за кордоном, по видавництвах, письменники за працю, кіно, музика, малярство, хорова справа)
6. Гумор. Літерат. фейлетон. Почтова скринька. Об'яви.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

на рік (24 №№) — 4 крб. 80 коп., на 6 міс. (12 №№) — 2 крб. 70 коп.,
на 3 міс. (6 №№) — 1 крб. 50 коп., на 1 міс. (2 №№) — 50 коп.,
Окреме число 25 коп. з пересилкою.

Безплатний додаток дістають передплатники: річні — 2 книжки,
а піврічні — 1 з бібліотеки „Весела книжка“ видання „Плужанина“.

Передплатникам річним і піврічним при замовленні
видань „Плужанина“ пересилка безплатно, при
умові надіслання вартости книжок вперед.

За минулі роки редакція має: за 1925 рік — комплект (6 кн.) — 1.20,
за 1926 рік: №№ 2, 3, 4-5, 6-7, 8-9, 10 по ціні 30 коп. № з пересилкою.

ПЕРЕДПЛАТУ на журнал „Плужанин“ приймають всі поштово-
телеграфні установи УСРР, уповноважені вид-ва „Радянське
Село“, Книгоспілки, Державного Видавництва України.

ПЕРЕДПЛАТУ НАДСИЛАТИ НА АДРЕСУ РЕДАКЦІЇ:

Харків, Пушкінська, 24.